

Kosova'daki olaylar bütün yöreye yansıyor

Mart ayı protestoları hiç beklenmedik bir anda patlak verdi, fakat bunların aynıları Kosova'nın ileriye gitmesini engellemelidir, dedi Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci ile görüşmede bulunan Arnavutluk Başkanı Alfred Moisiu. Arnavutluk Meclisi üyeleri, Başkan Bürosu personeli, Kosova Meclisi Başkanlık Kurulu üyeleri ve Kosova Meclisi gurupları şeflerinin katılmış olduğu bu samimi görüşme sırasında Başkan Daci, Başkan Moisiu'nun Kosova'ya yapmış olduğu ziyaretinin oldukça önemli olduğunu belirtip, demokrasi ile barış yoluna ait tutumunu Kosovalılar için kabul edilir olduğunu değerlendirdi.

Başkan Moisiu, Kosova Meclisi'nin çalışmalarını değerlendirirken, beklenen olumlu gelişmelerin daha fazla seferberliği gerektirdiğini vurguladı. Onun sözlerine göre, Kosova'daki gelişmeler bütün yöreye yansımaktadır, bundan ötürü de mart ayı protestolarının tekrarlanmamasına büyük önem verilmelidir. Konuşmasının devamında Moisiu, Arnavutları, Balkanlardaki barışın en önemli faktörlerden biri olduklarını belirtip ve Kosova'nın geleceğine umut gözüyle baktığını ifade etti. Yanı sıra Başkan Moisiu, Kosova statüsünün ertelenmesinin büyük sorunlar yaratabileceğine işaret ederken, dostların zor kazanıldığını, ama kolay yitirildiğini vurguladı.

Konuşmasının devamında Arnavutluk Başkanı Moisiu, son protestolar sırasında dini objelere karşı yapılan saldırılarla uyumlaşmayan Arnavutlar'ın dini toleranslığına işaret ederken, bu saldırıların Kosova ile Arnavutlar'ın çıkarından olmadığını ve bununla ilgili gerçeklerin bir an önce ortaya atılmasını öne sürdü.

Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, görüşmenin sonunda, Başkan Moisiu'yu ve iş arkadaşlarını, Meclis holünde kahve içmeye davet etti ve bundan sonra beraber, Meclis'in tamir edilen salonunu gezdiler.

İÇERİĞİ:

Geleceği Avrupa'da olan yeni bir toplumu kurmak isteyenler Kosova kahramanlarıdır 9

Yasaların kabul edilmesi - en büyük başarı.... 17

Yasa esası sağlandı, araçların sağlanması ile ilgili yollar aranıyor 20

Kosova'nın Avrupa yolunda kalmaya ve mevcut durumla karşılaşmaya 14

Azınlılara tam hakların sağlanması, ancak, Kosova'nın bölünmesi ya da kantonizasyonuna hayır 16

Kosova tarımcılığı, sübvansiyon önlemlerine tabi tutulmuyor..... 13

Redaksiyon:

Sherif Konjufca, Shefqet Rexhepi, Celal İlyas, Edona Fetahu

İrtibat telefonları:

038 211 186, 038 211 949, 038 211 189, 044 127 921

Tel/fax: **038 211 188**

E- mail:

media@assembly-kosova.org

Web sayfası:

www.assembly-kosova.org

Azınlıkların ve mülklerinin güveni yönünde etkin olmaya hazırız

Halkın serbest oyu ile seçilmiş olan yasal ve geçerli enstitüsyonların varlığı durumunda, şiddeti içeren gösterileri, zararlı yöntem ve izinsiz araç olarak kınamak bizim görevimizdir. Kosova geçmişte çok acı çekmiştir ve bu günlerde, bu kadar manevi ve hayat kaybı, bu kadar küçük bir Kosova ve Kosova aileleri için büyük kayıptır

25 Mart tarihinde, daha doğrusu Mart ayı olaylarından sonra (17 ve 18 Mart) Kosova Meclisi, Kosova'da güncel durumu görüşmek üzere toplandı. Milletvekillerine hitaben konuşan Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci şunları vurguladı: "Kosova halkının oyu ile seçilmiş olan en yüksek organ olarak Kosova Meclisi'nin oturumunda bugün toplanmamıza neden olan şiddet içeren ve sancılı olaylar (17 ve 18 Mart) sonucu, durumu incelemek ve Kosova ile onun yurttaşları, daha doğrusu ayrıcalıksız bütün yurttaşların iyiliği için yönümüzü saptamak istiyoruz. Meclis olarak görevlerimiz ve sorumluluklarımıza karşılık verebilmemiz için, söz konusu gösterilerde açığa çıkan şiddeti, Sırp ile Aşkalı yurttaşlara yapılan saldırıları, Kosova'daki Sırp ile Aşkalıların mülkleri, kliseler ve diğer tesislerin yakılmasını, tek sesli olarak kınamalıyız. Kosova Meclisi, kendisinin seçmiş olduğu Hükümetin, zararları tamir etmek ve ev ile yakılıp yıkılan binaları en kısa bir zamanda inşa etmesi yönünde destekleyecektir. Bu bizim görevimiz ve sorumluluğumuzdur. Bunu, suçluluk duygusundan değil, ulusal, ırk, dini mensubiyet ya da herhangi bir özelliğe bakılmadan, Kosova'nın tüm yurttaşlarına karşı kaygı ve genel durumun iyiliği için sorumlu olan enstitüsyonların görevli olmalarından dolayı vurguluyorum. Soykırımını durdurmak ve engellemek, Kosova'nın gerçekten Avrupa topluluğunun bir bölümü olması, daha doğrusu onun demokratik enstitüsyonlarının kurulması yönünde, barışı

ve enstitüsyonları kurmak gibi insancıl rolü yüklenmiş olan UNMIK polisi ile KFOR mensuplarına ve uluslararası misyonun otomobilleri ile binalarına saldırıları en sert bir dille kınıyoruz. Bu durumdan kurtulup kurtulamayacağımız ve normal duruma dönüp dönmeyeceğimizden başka amaçlarımıza ulaşmak için uluslararası partnörlerimiz ile gerçek bir işbirliğini sağlayıp sağlayamayacağımız, halk tarafından seçilen bu Meclis'te yapacağımız değerlendirmeye bağlıdır.

Geçenlerde işaret etmemize rağmen, 17 ve 18 Mart gösterileri, ister Kosova enstitüsyonlarını, ister de Kosova'daki uluslararası misyonunu şaşırtmıştır. İleride yapılacak olan incelemeler, İbre nehrinde çocukların vahşice öldürülmesi ve Priştine-Üsküp ana yolunun kapatılması nedeniyle, demokratik normlar esasınca, yasal ve doğru bir amaçla yapılan bir gösterinin, son derece ağır

sonuçlara neden olan bir şiddete sebep olabileceğini gösterecektir. Kovuşturma organları sonunda, bu olaylara kimlerin ve hangi amaçlarla bulaştığını gösterecektir. Ayan bir şey varsa o da, bu olayların, sonuçlarına rağmen, uzun zamandan beri yürümekte olduğumuz yoldan, Kosova yurttaşlarının, bütün yörenin ve Avrupa'nın çıkarı olan amaçlarımızdan bizi alıkoyamayacağına dair gerçektir. Biz bundan böyle de, enstitüsyonların çalışması-na, halkın oyuna olan sorumluluktan kaynaklanan ödevlerimiz ve sorumluluklarımıza sadık kalmaya gayret gösterecek, misyonlarının tam anlamıyla başarılı olması ve ileride, dünyanın diğer yerlerindeki misyonlarda kendi görgümüzü kullanarak bir model olarak kullanabilmemiz için somut olarak UNMIK ve uluslararası topluluk ile görevsel partnöritemizi sürdüreceğiz. Uluslararası etkinlik, halkımızın

isteği ve çabası, çok kısa bir zamanda ülkemizi, Avrupa'nın demokratik bir ülkesine dönüştürecektir. Bu, sadece bizi değil, Avrupa'yı da istikarara kavuşturacaktır.

Başkanlık Kurulu'nda, meclis grup şefleri ile bir araya gelerek, Kosova'daki tüm belediyelere ziyaret planını hazırladık. Dolayısıyla bunu, durumu düzeltmek ve somut uyarıları işittikten sonra, Kosova yurttaşlarının genel çıkarı yönünde etkinliklerimizi koordine etmek için tüm seviyelerde bütün etkinliklerimizi enstitüyonlar seviyesine ulaştırmak istedik.

Onyıllarca çoğunlukta olan yurttaşların başına gelen olayların, azınlıklar tarafından yaşanmaması yönünde çalışacağız

LDK Partisi temsilcisi **Alush Gashi**, Kosova'nın, son günlerde yaşanan tarih öncesinde çok daha güzel olduğunu vurguladı. Şiddet, Kosova yurttaşlarının çoğunluğunun yönelimi değildir. Bizim yönelimimiz barış, hakeşitlilik ve herkese eşit şansın tanınmasıdır.

Biz burada çoğunluğun temsilcisiyiz ve azınlıkların ve onların mülklerini korumak için hazır olduğumuzu göstermek istiyoruz. Azınlıkları savunmak bize düşen bir görevdir, daha doğrusu bu çoğunluğun sorumluluğudur, ancak bu konuda azınlıkların yardımına da ihtiyaçlarımız vardır. Azınlıkların, Kosova'nın iyiliği yönünde etkin olmalarını bekliyoruz, aksini değil. Biz, Kosova'daki çoğunluğun yaşadıklarını bugün azınlıkların yaşamamasını istiyoruz.

Biz bugün burada, geçen hafta meydana gelen trajik olayların incelenmesi dışında Kosova'daki durum konusunda tartışıyoruz. Bundan dolayı, geçen günlerde meydana gelen olaylar hakkında resmi incelemenin ortaya atılmasını ve sorumluluktan kaçınmak için değil, bu tür olayların bir daha tekrarlanmayacağına emin olmak için bu enformasyonların burada Meclis'te okunmasını istiyoruz.

Bu olaylar karşısında ilgisiz olmadığımızdan dolayı, geçenlerde meydana gelen trajediye neden olan

nedenlerin incelenmesi amacıyla, Mecliste bir ad hoc komisyonun kurulmasını istiyoruz. Kosova'nın tüm yurttaşlarının tam anlamıyla güvenini ve azınlık ile çoğunluğun hakeşitli olduğuna emin olmamıza kadar, durumun normalleşmesi yönünde etkinliklerimizi sürdüreceğiz. Bu münasebetle, çeşitli çevreler tarafından suçların bütün Kosova halkına yüklenmesinin, kabul edilmez ve ters etkili olduğunu vurgulamak istiyorum.

Şiddet hoşgörülemez

PDK Partisi Meclis grup adına konuşan **Hashim Taçi**, Kosova'da meydana gelen son olayların rahatsız edici olduğunu vurguladı. En acı olay ise, Ibre nehrinde 3 Arnavut çocuğun perişan bir şekilde hayatını kaybetmesidir. Bundan sonra gelen tepkiler, onlarca insanın ölmesine ve çok sayıda kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Evler ve dini mekanlar hasara uğratılmıştır. Protestolar maalesef kargaşalı duruma dönüştü. Şiddete karşı protesto edenler arasında, şiddeti kullanan kişiler de vardı. Şiddet asla hoşgörülemez, bundan dolayı şiddeti kullananlar bireysel, toplumdan ayrı, özürsüz ve Kosova halkı ve enstitüyonları için kabul

edilemez kişilerdir. Yasalar, çifte standartlara göre değil, herkes için eşitçe hizmet etmelidir.

Bazı sorumsuz kişilerin özel davranışları yüzünden, demokratik yollarla seçilmiş olan hükümet temsilcileri ve bütün halkı suçlamaya ve cezalandırmaya hakkı yoktur diye haykırıyoruz. Kosova halkı, şiddeti kullananlardan değildir, acil olarak çözümlenmesini gerektiren büyük sorunları var. Bağımsız bir Kosova vizyonumuzda, şiddeti kullanan, çocukları öldüren, Kosova'nın mülkiyetini yakan ve yıkanlar için yer yoktur.

Kosova'da meydana gelen olaylar hakkında acil ve tektarafli değerlendirmelerde bulunanlar var. Onlar, sadece suçluları bulmakla yetinip, çözüm yollarını bulmak için ilgilenmediklerini göstermektedirler. İncelemeler, ortak, tarafsız, düşünülerek ortaya atılmalıdır. Polis tutumları, Kosova enstitüyonları için polis değerlendirmeleri şeklinde olmamalıdır. Biz tümümüz, özür dilemekten ve suçun bize yüklenmesinden yorgunuz. Hiç kimse, görevli olduğu sorumluluktan kaçamaz. Kosova'nın, bu olaylar için ödülleneceğini bilmeliyiz, ancak biz, Kosova'nın legal yurttaşları

Kosova'daki protestoların son istemlerini tam olarak açıklamak gerek. Bunlar çeşitli safhalardan geçti. Bu protestoların, çocukların Ibre nehrinde boğulması sonucu meydana geldiği gerçektir, ama bu protestolar iki gün içerisinde çeşitli safhalarda artış kaydetmiştir ve son safha tam bir politik istemdi. Ve bunun burda ortaya atılması gerek. Oysa ben bu sözleri burda işitmiyorum. Birazdan bu kürsüde, onların istemlerinin Kosova Hükümeti'nin istifa vermesinin olduğu açıkça belirtildi. Lütfen! Eğer istemlerin politik yönü varsa, o zaman bu Meclis'te de politik açıdan konuşulmalıdır. İstemlerin neden politik olduğu bellidir ve bazı grupasyonlar sorumluluğu üstlenip, politik olarak yönlendirmekteler. Bunu anlıyorum. Ama benim politik felsefeme ve benim bulunduğum politik grupasyonuma göre bunun böyle olması hiç de iyi değil, çünkü politik istemlerin ortaya atılması amacıyla Kosova'da insan hayatlarının yitirilmesi yersizdir, sadece istemler yüzünden toplum olarak kan dökmekten bıktık artık. Politik istemimizi yerine getirmemiz için 30'dan çok kişiyi yitirmemiz hem günah, hem de büyük bir kayıptır. En büyük sorun da budur. Yurttaşların istemini teşkil eden bir sorunun çözümlenebilmesi için saldırıların yapılması ve hayatların yitirilmesi yanlıştır. Bunların hepsi benim görüşlerimdir. İkincisi-"saldırıları örgütlü değildi" deniliyor! Başlangıçta belki de örgütlü değillerdi, ama ileride bu protestolar Kosova'da örgütlü özelliğine sahip oldu. Belki de başkaları tarafından yürütüldü! Ama bence bunları değerlendirmek benim görevim değil. Düşünceme göre, orkestranın olduğu yerde-orkestra şefi de vardır! Orkestra şefinin kim olduğunu ben bilmiyorum. Meclis de bilmiyor. Bugün bilmiyor, ama umarım ki ileride bütün gerçekler ortaya çıkacaktır. Çünkü, bugüne kadar hiç kimse-işte, bunu ben örgütledim! demedi / Sabri Hamiti /.

olarak, ülkenin ve onun halkının geleceğinin cezalandırılmasına izin vermemeliyiz. Ayrıca, son olaylar, statüsün çözüme bağlanmasını hızlandırmıyor, ancak bu konuda geç kalmamak için elden geleni yapmalıyız. 2005 yılının, Kosova'nın politik statüsünün çözümlenmesi-daha doğrusu ülkenin bağımsızlığının sağlanacağı yıl olarak bilineceğine inandığımı söyleyebilirim. Kosova'da, bazı alanlarda ilerlemeyi kaydetmemize rağmen, sosyal bunalım ve durgunluk mevcuttur. Nüfusun yüzde 60'ından çoğu işsizdir, onların çoğu gençler ve öğrenim görmek için olanağı olmayan, gerekli sağlık korunumuna sahip olamayan ve geleceğin onlara neler getireceğine dair büyük korku içinde olan gençlerdir. Kosova enstitüsyonları, yarım yetkiye sahiptir, onların sorumluluk yönündeki her girişimi soluksuz bırakılıyor, buysa doğru değildir. Diğer yandan, komşu bir ülkenin illegal işlevliliğine izin veriliyor, hatta sadece işlevliliği değil bundan daha çoğuna izin veriliyor, yani, Kosova topraklarını bölmek ve yasayı kendi ellerine almak için çaba harcayan strüktürlerden söz edilmektedir. Bunu destekleyen, toleranslı davranan ve finanse edenler, bizim buna kanacağımızı düşünenler, daha doğrusu kapalı yerleşim bölgelerin kantonizasyonu ya da yasallaştırılmasına izin vereceğimizi düşünenler yanlıgı içindedirler.

Kosova'ya, ilk sırada politik, yasal ve ulusal berabelik gerekir
Ancak, özeleştirisel de olmalıyız.

Kosova enstitüsyonları, daha büyük çabalarda bulunabilirlerdi. Tembelligini ve yeteneksizliğini, yetkiye sahip olmama özürü ile gizleyenler de var. Hiç utanmadan ya da pişman olmadan, kendisini ve kendi yakınlarını zenginleştirmek için, enstitüsyonları kullananlar da var. Ancak şimdi, bugüne kadar nelerin yapıldığına göz atmak ve kötülüklerin bir daha asla tekrarlanmaması için ortak emek sarfederek zararları karşılamak zamanıdır. Durumun tazmin edilmesi için araç ayıran Kosova Hükümeti'ni desteklemeliyiz. Azınlıklar, özgür, bağımsız ve demokratik bir Kosova'da, etnik mensubiyete bakmadan hakeşitli olarak yaşamak için kendi haklarına sahip olmalıydılar. Bu olayların, politik hesaplaşmalar için kullanılmasına izin vermemeliyiz, çünkü Kosova'ya bugün, ilk sırada, politik, yasal ve ulusal birlik gereklidir. Status quo hiçkimseye yardım etmeyecektir. Bu durum, Kosova'nın geleceğini askıda bırakmak isteyenlere yardım ediyor.

UNMIK, Kosova enstitüsyonları ile birlikte bu dönemde kimi yanlışlıklar da yapmışlardır

Biz, bir taraftan, Kosova'nın herhangi bir yerinde, herhangi bir şekilde ve Kosova'nın herhangi bir yurttaşına karşı yönelik olan her şiddet, diğer yandan ise, her Kosova'da meydana gelen durumla memnuniyetsizlik yüzünden demokratik yasa ile garanti edilmiş olan herkesin protesto etme hakkı arasında bir sınır çizgisini çizmemiz gerekir dedi AAK adına

Bajram Kosumi. Kosova yurttaşları, gösterilere çıkmaya ve Kosova'daki durumla ilgili kendi inançlarını ve istemlerini belirtmeye hakları vardır.

KFOR, UNMIK, Kosova enstitüsyonları ile Kosova halkı, beş yıldan beri ilerlemeyi kaydeden karar verici etmenlerdir. Kosova'da büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak UNMIK, Kosova enstitüsyonları ile birlikte, ilk sırada, hala Kosova'da etkinliğini sürdüren ve savaştan beri Belgrad idaresinin enfastrüktürüne toleranslı davranmakla, bu dönemde kimi yanlışlıklar yapmıştır. Biz tümümüz, dolayısıyla bizden daha iyi bilen KFOR ve UNMIK Polisi de, Belgrad idaresinin enfastrüktürünün, Kosova'da sistematik ve devamlı olarak etkinliğini sürdürdüğünü biliyoruz. 2002 yılından beri, burada özel temsilci Sn. Hakerup, Kosova'da Belgrad idaresinin siyaseti de yeniden canlanmıştır. Belgrad idaresinin bu siyaseti ve enfastrüktürü, kışkırtıcı ve kavgacı rolünü oynamaktadır.

Kısaca andığım bu ve diğer yanlışlıklar, örneğin: Kosova'da genel politik ve ekonomik sürecin frenlenmesi, yetkilerin aktarılması, Kosova ekonomik kalkınma sürecinin hızlandırılması, bağımsız ve yetenekli mahkemenin kurulması vb. gibi konular açısından gösterilen hazırlık ve yetenekliğe etki etmiştir. Kosova'da iki yıldan beri, büyük duraksamalar meydana gelmiştir. Bu duraksama ile hiç kimse memnun olamaz.

Ben size sadece bir örneği anacağım - örneğin: 2003 yılında Kosova'da son fakirlik oranı yüzde 6 için artmıştır. Buysa, fakirlik oranının, azalmadığını, aksine büyüdüğünü göstermektedir. Eğer bu orantı, daha da büyümeye devam ederse, Kosova yurttaşları, Kosova'nın güvenli bir geleceğine ümidini ve inancını kaybedecektir. Ancak, KFOR, UNMIK, Kosova enstitüsyonları ve Kosova halkı, gerçekten karşılıklı olarak işbirliğinde bulunursa ve bu genel duraksamayı ortadan kaldırmaya kararlı iseler, biz bu bunalımı

Düşünceme göre, bir şekilde sonuçlanması gereklidir. Ama eğer gerçekler ortada yoksa, bizler de herhangi bir sonuç alamayız. Demek oluyor ki, ben hala bu protestoların politik ya da örgütlü olduğunu belirtmek doğrultusunda ikircimlikteyim. Bunun açıklamasını en iyi güvenlik organları yapabilir. Ortaya atılan gerçekler esasınca, Meclis'in bir karar alması gereklidir. Bu durumda, ortaya atılan tutumları inceleyecek bir komisyonun ya da diğer bir organın kurulmasını öneriyorum, diğer yandan bu komisyonun, güvenlik ile mevcut durumun tartışılacağı toplantıda bazı bilgiler vermesi gereklidir ve bu olağanüstü toplantıdan sonra Meclis ayan sonuçları açıklamalıdır. Eğer biz bu konu hakkında sadece konuşup, hiçbir sonuç almazsak, o zaman hiçbir şey yapmış değiliz. Bunun için bizler, konuyla ilgili tartışmayı, sadece Kosova'da nelerin olup bittiğiyle ilgili gerçekler elimizde olduğu sırada kapatabiliriz ve sonuç aldığımız sırada bunlar Meclis ve Hükümet için de geçerli olmalıdır. Bu toplantıda bir komisyon kurmamızın gerekli olduğu ortaya atıldı ve düşünceme göre bu komisyon hemen çalışmalara geçmeli ve Meclis'in ilerideki toplantılarından birinde onaylanacak sonuçları hazırlamalıdır. (Arsim Bajrami).

atlatabiliriz. Bu ise ilk sırada UNMIK ve Kosova enstitüyonları arasında yeni bir partnörlik kurmak zorunda olduklarını göstermektedir.

Diğer topluluklar adına konuşan Gani Sadık, Kosova'da mutlak çoğunluk sahibi olan Arnavutlar'ın baba, daha doğrusu Kosova ebeveyni rolüne sahip olmasını istediklerini, bizim ise onların çocukları olarak bilinmesi, dolayısıyla bizim de ebeveyn-evlat şefkati, ne ihtiyacımız olduğunun asla unutulmamasını istedi.

Melihate Tërmkoli, kimi aşırıcular yüzünden Kosova'nın geleceğini kaybetmeyeceğimizi vurguladı. Suç ve suçlular cezalandırılmalıdır, politik süreçler tazelenmelidir ancak hasarlar da karşılanmalıdır. Kosova bağımsızlığı tanınması asla durdurulamaz. Sık sık işittiğimiz gibi bu, Arnavutlar için bir ödül değildir. Kosova'nın varlığı, Kosova ile yörenin güvenliği ve istikrarlığının özü ve esasıdır.

Ölçülü olmayan değer-

lendirmelerde bulunmamalıyız

Arsim Bajrami, Kosova'daki son olaylar ve Kosova'nın özellikle son 5 yıl içerisinde kazandığı imajının yıkılması girişimleri konusunda huzursuzluğunu belirtti. Biz son olayların, kışkırtılmış olaylar olduğunu, bunlar Kosova'da planlaştırılmış gelişmeler değildi, aksine Ibre nehrinde üç çocuğun barbarca öldürülmesi ile kışkırtılmış olaylardır. Bundan sonra yurttaşların legal memnuniyetsizlikleri şekline dönüşmesine neden oldu. Bu hareketler, Kosova'da

Zehra Elezi, Kosova'nın geleceğini engelleyen ve oldukça büyük zararlara yol açan bu gibi insanlıkdışı olayların, Kosova'nın tüm enstitüleri, Kosova halkı, politik ve toplumsal uluslararası ile yerli faktörler tarafından kınanması çağrısında bulundu. Konuşmasının devamında milletvekili Elezi, hepimiz görevlerimize dönelim, çünkü önümüzde güvenliğın, topluluklararası güven ile toleransın iade edilmesi ve evlerini terk eden tüm Kosovalıların geri dönmesi için gereken koşulların sağlanması ve Kosova'nın Avrupa'ya girmesi doğrultusunda oldukça zor bir dönem bulunmaktadır, dedi.

5 yıldan beri çok kez tekrarlanmış olaylardır. şiddete karşı legal protestoların, desteklenemiyen ve Kosova süreçlerine zarar getiren şiddete dönüşmesi olasıdır. Düzen ve güvenlik ile sorumlu olan belirli uluslararası otoritelerden en doğru bilgileri edinmemiz için, meydana gelen durum hakkında incelemelerin yapılmasını muhakkak istemekteyiz. Biz, polis değerlendirmelerini ya da günlük notları kabul edemeyiz, bu değerlendirmelerin, yerli ve yabancı struktürlerinin sıkı işbirliğinde yapılmasını istiyoruz.

Biz Meclis olarak, şiddetin patlak

Uluslararası faktörün, bu değerlendirmeler konusunda çok daha ılımlı olacağına inanıyoruz, çünkü Kosova'da, etnik temizlikten söz edilmemektedir, çünkü böyle bir sürecin meydana gelmesi için, soykırım siyasetinin denendiği ve uygulandığı dönemde olduğu gibi, Kosova enstitüyonlarının da bu amaçta olması gerekirdi. Aksine, Kosova enstitüyonlarının tutumları bilinmektedir, ki onlar alenidir ve bunu uluslararası faktörler de bilmektedir.

Muhamet Kelmendi, uluslararası fak-

vermesi olaylarının, Kosova halkının ve Kosova yurttaşlarının isteği olmadığını vurguluyor ve Kosova'nın yolundaki süreçlere yardım etmeyeceğini belirtmek istiyoruz. Aksine, bu olayların, Kosova hakkındaki yanlış ve real olmayan bir imaj yaratıldığını düşünüyoruz.

Ayrıca, meydana gelenler hakkında ölçsüz değerlendirmelerin yapılması ve son olaylar esasınca bilanço ve dengelerin saptanmasına karşıyız. Bu günlerde, Kosova'da, etnik temizleme çabalarının mevcut olduğuna dair söylentileri tamamıyla red ediyoruz. Bize göre bu girişimler çok tehlikelidir ve 5 yıl önce tanık olduğumuz bir soykırım ve Kosova yurttaşlarının tam isteği olan enstitüyonel gerçeğini yansıtan kontrolsüz şiddetli davranış arasında denge kurmaya çaba gösterendir.

törden, bu patlamalara neden olan nedenler konusunda Kosova enstitüyonları ile naklen işbirliği sayesinde hazırlanmış raporları hazırlaması, özürli olarak istenmiştir. Bu şekilde tepkisini gösteren Kosova yurttaşları için böyle bir öngörülme ve istenmeyen duruma sebep olan ekonomik, toplumsal ve sosyal koşullar hangileridir. Burada etnik temizlemenin yapıldığına dair çeşitli çevrelerin öne sürdükleri düşünceyi, asla kabul etmemek gerektiğini düşünüyorum, bunun iki nedeni vardır: Etnik temizlik sadece enstitüyonların, temizlemeyi gerçekleştirebilmek için harekete geçebilmek dorultusunda karar alma ve mekanizmaları harekete geçirdiği durumuna denir. Bu örnekte, söz konusu amaçla hareket eden elementler yoktu. Buna göre, Kosova'nın tüm

devlet mekanizmaları ve uluslararası enstitüyonlar, demokrasi ve yaratılan değerlerin, yanı sıra ulusal mensubiyetine bakılmadan her yurttaşın özgürlüğünün korunması taraftarıydı.

Mark Krasniçi, şiddetin patlak vermesinin, Kosova ve yörenin barışı ve istikrarlığı için en büyük trajedi olduğunu ileri sürdü. Biz, her kim örgütlemiş ise ve başkasına karşı her kim şiddeti uygulamış ise de, şiddet eylemlerini itham etmekteyiz. Etnik, parti ya da herhangi bir mensubiyet nedeninden olursa olsun insanların politik nedenlerinden dolayı öldürülmesini itham ediyoruz. Evlerin, kliselerin, camilerin ve diğer dini binaların yıkılmasını itham ediyoruz. Mülkiyeti yok eden ve Kosova imajını ve onun geleceğini bozan demokratik olmayan gösterileri itham ediyoruz, ancak ilk sırada, sivil yurttaşlara karşı Sırp ordusu ve polisi tarafından başlatılan tam anlamıyla bir etnik temizlemeden bizi kurtardıkları için 5 yıl önce çiçeklerle ve sevinçle karşıladığımız KFOR daha doğrusu NATO mensuplarına karşı saldırıları itham etmekteyiz. Bugün bizi kurtaranlara karşı el kaldıran, parolaları ortaya atan, taş ve fişek savuranlar, Sırp'ların Arnavutlar'a karşı politikasının sağ kolu, Arnavut halkının düşmanları ve casusu, Kosova bağımsızlığının katilidir.

Hükümet ve UNMIK arasında güvenin artması doğrultusunda çaba sarfetmeliyiz

Khavit Haliti- Milletvekilleri ile Kosova Meclisi olarak bizler ve genelde bizim enstitülerimiz, Hükümet ile UNMIK arasında güvenin artması ve aynı zamanda şimdiye kadarki zayıflıklarımızın düzeltilmesi doğrultusunda çaba sarfetmeliyiz. Çünkü şimdiye kadar hiç kimse topu kendi yöresine almamıştır. Bunun için faydalı birşeyler yapmak istersek, siyaset dışında bağımsız uzmanlardan oluşan komisyonun kurulması gereklidir. Bu şekilde, UNMIK ile Rapor'un hazırlanmasına kıyasla, meydana gelen durum hakkında sorunların nerde olduğu ortaya çıkmış olacaktır.

Çünkü bizim mantığımız, UNMIK ile düşman değil, hem yönetimde, hem de Kosova'daki tüm olup bitenler için iyi partnörler olduğumuzu kabul etmelidir. Ve zayıflıklarımızı araştırarak bağımsız komisyonu kurmamızın gerekli olduğu ortaya atıldığında, düşünceme göre bu komisyon, UNMIK'in esasını oluşturan devletlerin bağımsız komisyonuyla ve aynı zamanda UNMIK ile Hükümet arasındaki işbirliği platformunun hazırlanmasında ortakça çalışacak ve bu partnörlüğü izleyen zayıflıkları araştırarak bağımsız enstitülerin önerilen uzmanlarıyla ortak olmalıdır.

Bunu ortaya atarken, iki konuya değinmek istiyorum: Bizler siyasetçiyiz ve siyasetçiler yurttaşlardan hesap isteyenler değil, enstitülerimizin kurulması ve herkes için kabul edilir siyasetle ilgili ne kadar seferber olduğumuz hakkında yurttaşlara açıklama yapmamızın gerekli olduğumuz şahızlarız. Demek oluyor ki siyasetçi olarak bizler, yurttaşlara hesap vermeliyiz, çünkü ilk sırada Kosova yurttaşları, Kosova'da şimdiye kadar yürütülmüş olan kötü siyasetin kurbanlarıdır. Düşünceme göre, Kosova'daki tüm olup bitenler için siyasetçiler sorumludur ve başarı sağlanmazsa hep beraber yurttaşlara hesap vermelidir.

Hasan Meta- Kosova Halk Hareketi'nin düşüncesine göre, son protestolar hiç beklenmeden meydana geldi ve bu protestolar sayesinde yurttaşlar, Kosova'daki real

durumdan memnun olmadıklarını kamuoyuna duyurmak istedi, ki bu, belirli anlarda istenmeyen ve kabul edilmez yönü kazanmış oldu. Düşünceme göre, Kosova statüsünün hala çözülmemesi, yerli enstitüler ile UNMIK için zayıf çalışma alanını sağlayarak, Kosova'nın daha güzel bir geleceğe sahip olmasıyla ilgili endişe yaratmıştır.

Faik Maroli- Kosova'ya ait Aşkaliler topluluğunun fikirleri, Arnavut topluluğunun fikirleriyle ortaktır ve bilinen bir gerçektir ki Aşkaliler, demokrasi ile yekvücutlu Kosova ve aynı zamanda daha güzel ve mutlu bir yaşam için her zaman beraberce seferber olmuş ve olacaktır. Bizim çocuklarımız Arnavut öğretmenleri tarafından eğitim görmüştür, bununla birlikte dilimiz, adetlerimiz, yasalarımız ve kültürlerimiz ortaktır. Şunu belirtmek isterdim ki, Kosova için bizler de yüzde 3 ile katkımızı sunduk ve Kosova Kurtuluş Ordusu'nun temsilcileriyiz. Bunlar neden oldu? Kosova herkesindir ve Kosova'da herkes yaşayabilir. Fakat bugün, Vıçitrın'daki Aşkaliler çocuklar ile yaşlılarla birlikte çadırlar altında yaşamaktadırlar.

Shefki Sejdiu- Etnopsikoloji özelliğini taşıyan olaylara değinerek, şu örneği ortaya attı: İbre nehirinde hayatını kaybeden üç çocuğun gömme merasimini izledim. Merasimin örgütleniş biçimine çok duygulandım. İçler acıydı. Diğer yandan

Toplantıda hazır bulunan milletvekillerinin hemen hepsinin tartışmaya katılmasının iyi olduğu düşüncesindeyim. Meclis toplantısındaki tartışmalardan sonra, meclis gurupları şeflerinin işbirliğiyle birlikte Başkanlık Kurulu, ister Meclis, ister de Kosova Hükümeti tarafından, Kosova'da meydana gelen mart olaylarıyla ilgili bilgiler toplayacak bir çalışma gurubunun kurulması amacıyla tutum almalıdır ve sözkonusu Çalışma Gurubu Kosova Meclisi'nde sürdürülen bugünkü tartışmalara dayanarak son olaylarla ilgili inceleme yapmalıdır. Kosova Meclisi Başkanlık Kurulu'nun, Sayın Holkeri, Sayın Kamerhof ve Kosova Hükümet Başkanı'na, Meclis toplantılarına katılmaları, milletvekillerinin tartışmalarını dinlemeleri ve aynı zamanda bizlerin de kendilerinden meydana gelen olaylar hakkında gereken bilgilere sahip olmamızla ilgili yapılan çağrı hala geçerlidir. Bunun için bizler, ileride böyle bir toplantının düzenleneceğine ve sözkonusu şahızlar tarafından son olaylar hakkında Kosova halkına gereken bilgilerin verileceğine inanmaktayız. Verilen bilgilerin hepsi, meclis gurupları şeflerinin işbirliğiyle birlikte Başkanlık Kurulu'nda açıklanacak, sizler bunlardan haberdar edilecek ve aynılarını oylayacaksınız (Bajram Kosumi).

dün Kosova Ovası'ndaki tepkileri de izledim, hepsi kin ve nefret doluydu! Bunu, bu işleri araştıranların daha iyi bir biçimde değerlendirmesi gerek.

Önsaptamalarla davranmak yersizdir, yanı sıra her yerde meydana gelen olumsuz olaylar yüzünden bütün milleti cezalandırmak da iyi değildir. Ben bunların hepsini gördüm, bu tür olaylar bizleri huzursuz ediyor ve bizler bu gibi huzursuzlukları ortadan kaldırmamız amacıyla var gücümüzle seferber olmalıyız.

Sabit Rahmani- Aşkaliler topluluğu, Arnavutlar'ın yüzde 99'unun, belki de fazlasının böyle bir durumun meydana gelmesini istemediklerini çok iyi bilmektedir. Aşkaliler olarak, 17-18 Mart günleri Kosova'da patlak veren saldırıların Kosova'nın nihayi statüsüne etki etmeyeceği bilincindedir, düşüncemize göre bu olumsuz olaylar Kosova'da demokrasi bir toplumun gelişmesi yönündeki standartların uygulanmasına etki edebilir. Savaşın sona ermesinden 5 yıl sonra evini terk etmek-şaşırtıcı olay olsa gerek! Bu yuttaşlar savaştan iki yıl sonra kendi evlerine dönmüş ve şimdi bir gurup bilinçsiz yurttaş tarafından 70 ya da 80'ni kovulmuştur. Fırsattan yararlanarak, Vıçitrın Beldiye Meclisi ve somut olarak geçenlerde görüşmüş olduğumuz milletvekili Ibush Yonuz'uya burdan teşekkür etmek istiyorum, çünkü Aşkaliler topluluğuna ister Beldiye Meclisi, ister de Kosova'nın diğer enstitüleri tarafından gereken destek sunulmaktadır ve bunun böyle olduğunu Başbakan Bajram Rexhepi'nin topluluğumuza yapmış olduğu ziyareti kanıtlamaktadır.

Smajl Latifi- Protestolar, halk tarafından yapılmışsa da, örgütlü saldırılar değildi, ama yine de Kosova'da hüküm süren ağır politik durumun ürünüydü ve bunlar hukuki ile idari ve herşeyden önce Kosova'nın politik durumu yüzünden yapılan saldırılardı. Protestolar, Kosova'daki statüs quoyu yıkıp, ayağa kalkan halkın gücünün büyük olduğunu göstermiştir. Acaba bu güç biz siyasetçilere ya da politik sınıfına yabancı mıydı? Acaba halkın gücünü Kosova'daki yönetimler

biliyor muydu? Bu munasebetle halk sesini duyurup, bir kez daha böyle bir siyaseti kınadı.

Sala Ahmeti- gerçek demokrasinin herkes için yurttaşlık hakeşitliği anlamına geldiğini belirtti. Acaba bu şekilde Kosova trauma yaşadı mı? Hayır! Kosova enstitüleri ve yerli ile yabancı enstitülerin yurttaşlarımıza karşı sunuları mantıksızdı.

Sylejman Çerkezi- Bu günlerde meydana gelen duruma üç temel faktörün neden olduğunu belirtti. Bu faktörleri, yerli faktör, UNMIK faktörü ve özel faktör olarak komşu devlet oluştursa gerek.

Drita Statovci- Bu gibi gerçeklerle ilgili tipik süreçlerin ve bunun dışında hem tipik, hem de kültürel süreçlerin meydana geldiğini değerlendirdi. Ve bunların hepsi, aynı ülkede, aynı zamanda ve kendi savaşımı ile NATO ve diğer uluslararası faktörlerin yardımı sayesinde 5 yıl özgürlükte yaşamayı başaran aynı millete meydana geldi. Kendi gücü ve uluslararası faktörün yardımıyla, daha iyi bir yaşam, demokrasi toplum, adalet ve bu alanlarda yaşayan herkes için iyi bir düzenin sağlanması amacıyla sürekli olarak çaba sarfeden bu millet, şimdi huzursuz durumundadır. Kosova sarsarken, dünya hayal kırıklığına uğramış oldu.

MEDYALARA AİT MECLİSİ KOMİSYONU TOPLANDI

Mart Protestoları İle İlgili Haberler, Tarafsız ve Hatasızdı

Kosova Meclisi'nin Medyalara ait Komisyonu, Sabit Rustemi'nin başkanlığı altında, Medyalara ait Geçici Temsilci Robert Gillete'nin, Mart protestolarının, Kosova televizyonlarında takdim edilmesi ile ilgili Raporu'nu görüşmeye devam etti. Bu görüşmeye, ulusal nitelikte olan Kosova'nın üç televizyonunun (RTK, KTV ve TV 21) baş ve sorumlu yazarları da çağrıldılar. Toplantıya, Temsilci Robert Gillete de çağrılmıştı, ancak kendisi, diğer bir görüşmeye katılmak mecburiyetinde olduğu için gelemedi.

Elektronik medya temsilcileri, Kosova'daki Mart protestoları hakkındaki haberlerinin, profesyonel, tarafsız ve hatasız olduğuna dair değerlendirmeleri konusunda oydaştı. Gerçi olay yerinden profesyonel olmayan birkaç haberin mevcut olduğunu, ancak özünde bu haberlerdeki küçük yanlışların belirli bir amaçla yapılmadığına işaret edildi.

Haberlerimiz çabuk ve ılımlıydı, ancak olayları asla saklayamadık. Elektronik medyalar, olaylara olumsuz etki etmemiştir.

Bu olaylar hakkında haber verme etkinliklerinin, çok ağır koşullar altında yapıldığını unutmamalıyız, çünkü o sürede olaylar hakkında ne yerli, ne

de uluslararası enstitüsyonlar tarafından açıklamalar hala yapılmamıştı. Bu gerçekler itibarıyla, Medyalara ait Geçici Temsilcisi Robert Gillete'nin Raporundaki değerlendirmeler, genel olarak ansızın meydana gelmiş olduğu için, çok aceleci ithamları oluşturmaktadır. Temsilci Gillete'nin Raporu, yerli medyalar ve enstitüsyonlarla işbirliği yapılmadan hazırlanmış ve tek taraflıdır.

Bu olaylar hakkında incelemelerde, suçun başkasına devredilmesi ve medyalara ders olarak bilinmesi göze çarpmıştır. Tartışmalara katılan birçok, bu raporda, profesyonel değil politik açıdan değerlendirmelerin yapıldığını vurguladılar.

Aynı zamanda, Temsilci Gillete'nin Raporunda, gazetecilerin profesyonel olarak biçleşmesine gereksinim açısından bazı değerlendirmelerin haklı olarak ortaya atıldığı, ancak medyaların da bu konuda çabalarının mevcut olduğu ileri sürüldü. Bu konuda, söz konusu rapordaki önerilerin pratikte uygulanmasında medyaların yansımaları konusuna da değinildi. Tartışmacılar, medyaların daha kolay değerlendirilmesine yardımcı olacak, enformasyon alanında yasal enfastrüktürünün kurulması gereksinimine özellikle değindiler.

Geleceği Avrupa'da olan yeni bir toplumu kurmak isteyenler Kosova kahramanlarıdır

Bu şiddetin, bütün toplumun eseri olmadığını biliyorum. Bu, Kosova ile ilgili kendilerine öz planları olan küçük bir grup insanın eseri olduğunu biliyorum. Onlar, çıkarları için bütün Kosova halkını esir tutarak, şiddet ve tehditlerle yönetecekleri bir Kosova'nın kurulmasını planlaştıranlardır. Onların bu planı demokrasiyi kabul etmez, yasaların geçerliliğine karşı gelir, Kosova'nın zengin kültürel mirasını ve çok renkli etnik varlığını yadsır, onların bu planı ekonomik kalkınmaya hizmet edemez, bu Kosova'nın Avrupa'da fakir olmasına yola açar, diye vurguladı Holkeri.

Holkeri, Kosova Meclisi Milletvekillilerine hitap ederken

Meclis'in 9 Nisan oturumunda da, 17 ve 18 Mart olayları görüşüldü. Meclis toplantısını açtıktan sonra Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci şunları vurguladı: Bugün, Meclis'in bu toplantısına, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Özel Temsilcisi Sn. Holkeri'nin ve yardımcısı Sn. Brayşou'n katılmasından büyük memnuniyet duyuyorum. Elde ettiğimiz başarıları ortak olarak değerlendirebileceğimiz tarihi önem taşıyan bir dönemde layiki bir oturumda bulunmak isterdik. Buna rağmen, kendi adıma, Kosova Meclisi'ni ve bütün Kosovalıların adına, içtenlikle ve samimi olarak Meclis'e hoşgeldiniz diyorum.

Özelleştirmede ileriye doğru adımın atılacağına dair söz verdi

Özel Temsilci Hari Holkeri, milletvekillere şu sözlerle hitap etti: Kosova için çok ağır günler yaşanıyor. Üç hafta önce, ayıp ve huzursuz

eden olayları yaşamış olduk. şiddet yüzünden bugün Sırp topluluğunun temsilcileri bize katılmadılar. Aslında yaşamaya göre, onların yeri, ortak geleceğimiz hakkında tartışmak için, bizimle beraber burada olmalıydı. Ben bundan rahatsız oluyorum. Ben burada, bir değerlendirmede bulunmak, kendi sorumluluğumuz konusunda düşünmek, öğrenmek ve ileriye doğru yürümek için sizinle beraberim. Bunu biz sadece ve sadece beraber başarabiliriz.

İki günlük çirkin bir şiddet sonucu, 19 hayat söndü, 730 ev yok oldu, aralarında bütün insanlığa kültürel bir miras olarak canlı tutulan 29 klise ve manastır yıkıldı ve yakıldı ve 4.000 Kosovalı evlerinden oldular.

Ben, bu utançlı olaylar süresinde acı çeken herkesin derdini paylaşıyorum ve aynı zamanda Mitroviça'da boğulan şansız çocukların ailelerinin de

acılarından üzüntü duyuyorum. Anlamsız olan bu şiddet süresinde hayatlarını kaybeden ailelere başsağlığı diliyorum. Kosova halkı, kendisinin yaşamış olduğu üzücü ve taze geçmişinden şiddetin acılarını tanır. 1999 yılındaki şiddet olayları, trajediden kurtarmak için Kosova halkına uluslararası topluluğunun yardımında bulunmasına neden olmuştu. şimdi ise, sadece beş yıl sonra, şiddet tekrarlanıyor ve Kosova halkının ve uluslararası dostlarının yatırımlarını yok etme tehdidi ile karşı karşıya bırakıyor.

Ben şiddete maruz kalan yerleri ziyaret ettim, kazazedelerle görüştim ve Kosova halkı ile konuştum. Bu şiddetin, bütün toplumun eseri olmadığını biliyorum. Bunun, Kosova ile ilgili kendilerine öz planları olan küçük bir grup insanın eseri olduğunu biliyorum. Onlar, çıkarları için bütün Kosova halkını esir tutarak, şiddet ve tehditlerle yönetecekleri bir Kosova'nın kurulmasını planlaştıranlardır. Onların bu planı demokrasiyi kabul etmez, yasaların geçerliliğine karşı gelir, Kosova'nın zengin kültürel mirasını ve çok renkli etnik varlığını yadsır, onların bu planı ekonomik kalkınmaya hizmet edemez, o, Kosova'nın Avrupa'da fakir olmasına yola açar. Onların bu planlarını gerçekleştirmelerine izin verilmemelidir. Beraber çalışmakla biz, onların bu planını bozabiliriz. Hangi amaç için olursa olsun şiddet, kurban kim olursa olsun, muhakkak kınanmalıdır. şiddeti uygulayan herkes yasa karşısına çıkarılmalıdır; bunu kışkırtanlar ise tamamıyla toplumdan uzak tutulmalıdırlar.

Kosova'nın gerçek yöneticileri, bunu bilirler. Onlar, şiddetin kurbanlarına, Kosova'nın şerefli ve sorumlu kişilerinin, evleri ve dini mekanları hasara uğrayanlara fiziki hasarları tamir edeceklerini anlatmak için devreye girdiler.

Kosova'nın gerçek yöneticileri, ayrıca, Kosova'nın özünü hasara uğratan zararların da tamir edilmesi gerektiğini bilirler. Onlar şimdi, toplumsal barış ve uyumun sağlanması için bir mesaj sunmaktadırlar.

Ben, gelecek günlerde, bura topluluklararası kaybolan inancın ve güvenin yeniden sağlanması için pratik adımların atılması yönünde tartışmamız amacıyla, politik yöneticileri, Hükümet yöneticileri ve UNMIK yöneticileri arasında bir toplantının örgütlenmesini öneriyorum.

Biz UNMIK'te olanlar, siz burada Meclis'te olanlar, politik yöneticileri ve Hükümet üyeleri, bu konuda bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu kötülükten çıkmak ve bundan ders çıkarmamız için önümüzde sadece bir tek yol vardır, bu ise ortakça yapılan bir iştir. Tümümüzün tamamlamamız gereken ödevlerimiz vardır.

UNMIK, kendine düşen rolünü bilir. Biz, şiddeti uygulayan kişileri bularak yasa önüne göndereceğiz. Polis incelemeleri, Mart ayı şiddetlerini uygulayan kişilere karşı suçişleri için cezaları uygulamıştır. Birçok diğer kişiler ise, işledikleri suçlar için cezalandırılacaktır.

Biz, meydana gelenlerden ders çıkarmalıyız. Şiddete karşı UNMIK'in reaksiyonunu denetlemek amacıyla, bağımsız bir yönetim altında, soruşturma organı kurulacaktır. Biz onun öngergelerini pratikte uygulayacağız.

UNMIK, haklı olarak Kosova yurttaşlarının gereksinme duydukları ekonomik olanaklarının yaratılması konusunda kendisinin sorumlu olduğunu da bilmektedir. Bu gereksinme ve isteğin yerine getirilmesi yöntemi olarak, özelleştirme sürecini ileriye itecek adımları devam ettireceğime dair söz veriyorum. Bunu, Kosova Hükümeti ile işbirliğinde bulunarak yapacağım.

Bu yöneki yol zor olabilir, ancak bu aynı zamanda ayan bir yoldur. Beş ay önce, Kosova için gelecek yol plan-

laştırılmıştı. Kosova statüsünün değerlendirilmesi için durumun yeniden gözden geçirilmesi tarihinin ilan edilmesi, her zamandan daha ayan olarak, Kosova yöneticileri, Güvenlik Konseyi, BM ve özellikle Kosova'nın bütün dostları tarafından kabul edilen yön ve yolu ayan kılmıştır.

Aralık ayında ben ve başbakan, çok sayıda Kosovalı yöneticilerle beraber, "Kosova için standartlar" evrakı ile gelecekle ilgili istikbali açıklamıştık. Bu vizyon çok basit bir dille açıklanmıştı. Standartlar, bütün yurttaşları savunan bir yasanın hakem olduğu demokratik bir toplumun açıklamasını yapar; Kosova'nın zengin kültür ve etnik çeşitliliğine saygı; herkes için şerefli bir yaşam sağlayan istikrarlılığı ve ilerlemeyi öngörüyor. Bu bizim Kosova'nın geleceği ile ilgili vizyonumuzdur. Bunun, Kosova yurttaşlarının da bir vizyonu olduğunu biliyorum. Gerçekleştiği zaman Kosova'yı, Avrupa ve dünya toplumunun parlak geleceğine doğru götüren bir vizyondur.

Geçen hafta Başbakan Rexhepi, standartların uygulanması için Plan'ın ilan edilmesi konusunda bana arkadaşlık etti. Bu plan, bu vizyona ulaşmak için almamız gereken adımları ayan olarak belirlemektedir. Plan, yapılması gereken zor bir iş olacaktır, ancak aynı zamanda o, olası bir iştir de. Ben, Kosova'nın gerçek yöneticilerinin, yurttaşlarının istediği bir Kosova'ya ait vizyona ulaşmak için ileriye doğru gitmeye, benim kadar kararlı olduklarımı biliyorum. Bu vizyonu Kosova'nın bütün yöneticileri anlamıyor ve desteklemiyorlar. Bazıları bazan toleransa karşı geliyorlar, hatta şiddeti kullananları alkışlıyorlar.

Bazıları ise, bu kriminalleri kahraman ilan ediyorlar. Aralarından bazıları 1999 yılından önceki baskı uygulayan ve acımasız rejime karşı direnişe katılmış olabilir. Ancak, baskıya karşı savaşmak ve suçsuzlara saldırmak arasında büyük bir fark vardır. Tümümüz, bu kişilerin, Kosova'nın geleceğine ve Kosova yurttaşlarına karşı işlediklerini bilmeliyiz. Ve onlara karşı gelmeliyiz. Bugün Kosova'ya gerekli olan

kahramanlar, geleceği Avrupa'da olan yeni bir toplumu kurmak isteyen insanlardır.

Kosova yurttaşlarının, bulunduğu-muz yılın 23 Ekim tarihinde Kosova'nın yeni Meclisi'ni seçerken bu kişileri desteklemek için fırsatları olacaktır. Bu, Kosova dostlarının olumlu karşılayacakları ve alkışlayacakları bir sinyal olacaktır.

Kosova'nın hala dostu çoktur

Kosova'nın hala çok sayıda dosta sahip olduğunu söylerken çok mutluyum. Mart şiddetlerinden sonra gerçekleştirdiğim çok sayıdaki ziyaretlerim süresinde, NATO Genel Sekreteri, Avrupa Birliği yöneticileri, Birleşmiş Milletlerin yöneticileri, "Kosova için standartlar" vizyonunu gerçekleştirmemiz için yardım sunacaklarını tümümüze belirttiler.

Sn. Grosman'nın "Kosova için himayeci grubu"nun kurulduğuna dair haberi, Kosova geleceğinin Avrupa ve dünyada bulunduğunu hesaba katmaya başladığımız zamandan itibaren bu yönde yürümemize yardımcı olacaktır.

Bu amaç ise, standartları ne şekilde gerçekleştireceğimize bağlı olacaktır. İlerleme ise güvenli ve istikrarlı bir Kosova'yı sağlar, yurttaşları özgürlükte yaşar, komşuları ile istikrarlı ilişkileri olan bir Kosova olacaktır. Ancak ilerleme kaydedilmesse, güvensizlik sürer ve Kosova'da yaşayan herkes için sadece karanlık bir geleceği sunar. Kosova topluluklarının beraberce barışta yaşamanın olanaksız olduğunu söyleyen sesler de işitilmektedir. Onlar Mart şiddetini ve insanlara ya da diğer topluluklara karşı olan çok sayıda şiddet olaylarını vurgulamaktadırlar. Onlar ayrılmak istiyorlar; onlar, ileriye gitmek için tek yolun Kosova'nın ayrılması olduğunu sanıyorlar.

Bu umutsuzluk ve perişan bir yoldur. Ayrılmış bir Kosova'da hiç kimse için, hiçbir topluluk için gelecek yoktur. Ancak biz, olumlu kanıları yaratırken, vizyonumuzun gerekli bir vizyon olduğunu tasdiklamalıyız. Tasdiklamamız gereken olumlu gerçekler, çok iyi saptanmış ve beyan edilmiştir. Bu olumlu gerçekler ise "Kosova için standartlar"dır.

İleriye doğru yol kolay olmayacaktır. Hemen hemen bütün Kosovalılar, şiddetin acısını bilmektedir. Birçokları, fakirliğin zorluklarını hala yaşamaktadır. Partnör olarak beraberce çalışmak, acılar ve gerçek kaygılarla uğraşmak ve onlara karşı gelmek için tek yöntemimizdir. Benim size önerim, bütün Kosova için önerim, bu vizyona doğru çalışmaya devam etmemizdir. Ben sizin partnörünüzüm. Uluslararası topluluğun desteği ile, sizin istediğiniz ve size gerekli olan bir Kosova'yı beraberce kurabilmemiz için, ben size elimi uzatıyorum. Hadi işe heveslenelim.

Kosova bundan böyle de deneysel politik tiyatrosu olamaz

LDK milletvekili Sabri Hamiti, 17 ve 18 Mart trajik olaylarının, insan hayatlarının kaybolmasına ve maddi zararlara neden olduğunu, insanlararası ve

toplumlararası ilişkilerin bozulmasına neden olarak, saldırgan bir yöntemle olmakla birlikte Kosova'nın var olan çok sayıda sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olduğunu ileri sürdü.

Politik amaçlara ulaşmak için yöntem olarak şiddetin kullanılmasını biz kınamaktayız, ancak yuttaşların özürlü istemlerini de göz önümüzde bulunduruyoruz. Buna göre, çalışmalarımızın kısır propaganda yönüne kaymamasını istiyoruz, aksine bu çalışmalarımızın Kosova sorunlarına çözüm yollarının bulunması için bir çaba olarak değerlendirilmesi taraftarıyız.

Kosova enstitüyonları güçlenmelidir, ekonomi, güvenlik, yasama ve dış temsilcilik alanlarında da geleceğimizin kalkındırılması konusunda otoriteye sahip olmalıdırlar. Onların etkinlikleri, UNMIK ile işbirliği sayesinde gerçekleşmelidir.

Kosova'daki yabancı temsilcileri, yerli temsilcilerini, iyi çocuklar ve kötü

çocuklar değerlendirmesiyle ayırım yapmaktan vaz geçmelidirler, çünkü Kosova yöneticileri, görev ve yetkilerini, sadece kendi seçmenlerinden ve Kosova yurttaşlarından alırlar.

Kosova enstitüyonları, sadece UNMIK'e karşı gelmekle otorite kazanamazlar, ancak UNMIK de, Kosova enstitüyonların siyasetine sonuna kadar hakim çıkmakla Kosova yurttaşları arasında otorite kazanamazlar. Bana göre çözüm yolu, aramızda işbirliği yapmaktır.

Sözü geçen Mart olayları, Kosova'daki gelişme ritiminin iyi olmadığını ve onların değişmesi gerektiğini gün ışığına çıkarmış gibidir. Kosova bundan böyle de deneysel politik tiyatrosu olamaz. Bundan dolayı, UNMIK'in Kosova enstitüyonları ile ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi artık bir gereksinimdir.

Biz, bağımsızlık yönünde olan gelişme programı olarak, yekvücutlu ve entegre olmuş sisteme sahip kalkınmış ve demokratik bir Kosova için ilerleme programı olarak Standardları destekliyoruz. Kosova statüsünün çözümlenmesinden önce, anayasal, sistem ve temel değişmelerin yapılması, bugün Kosova'nın ilerlemesini en çok engelleyen çok merkezli paralel idareleri daha da güçlendirmiş olacaktır.

Ister ekonomi, ister politik, ister de diğer özellikte olsun, yurttaşların özürülü istemleri arasında fark yapılmalı ve gereken biçimde şekillendirilmelidir. Yurttaşlara, hareket etmesi gereken uygun yol gösterilmelidir. Aleni olarak yurttaş ile ulusal çıkarları koruyan, yöneticiler ile tüm halk satanize edilmemelidir. Kosova yurttaşları saldırı ve cinayetlere karşıdır. Fakat, örgütlü bir toplumda meydana gelen cinayet bir an önce adaletle karşı karşıya gelmelidir. Bizler, aleni ile demokratik bir toplumdan, diyalog ile iç yurttaş entegrasyonundan ve özgürlük ile eşit haklı şanslardan yanayız. Bizler, saldırılar için değil, çalışmak için burdayız.

Bunalımı politik etkinliklerle çözmek gerek

Arsim Bajrami-Kosova Meclisi'nde

PDK gurubu, bugün Genel Sekreterin Ö z e l Temsilcisi Sayın Hari Holkeri'nin Meclis toplantısına katıl-

masını selamlıyor ve bununla birlikte dostluk bağlarının kurulması için ortak gereksinimimizin varolmasına rağmen, bunun izlenmesi gereken iyi bir pratik olduğunu belirtmek istiyorum, çünkü Kosovadaki her ilerleme ya da duraksama ortak sonucumuzdur.

Düşünceme göre, Kosova'da meydana gelen son olaylar, sebepler ile neticelerin heryanlı incelemesini gerektirmektedir ve bu inceleme ortakça yapılmalıdır. Olaylar sonucu meydana gelen bunalımın politik etkinliklerle çözümlenmesini istiyoruz.

Bizler hepimiz saldırı ve tüm kriminal olayları kınıyoruz, aynı zamanda bu olaylar sonucu, yurttaşlar arasında Kosova enstitülerine ve UNMIK çalışmalarına karşı tekrar güvenin yitirilmesine neden olan olumsuz bir politik havanın sağlandığı bilincindeyiz. Bunun için ben, meydana gelen olayların incelenmesi ve bu gibi olaylar ya da saldırıların tekrarlanmaması için önleyici siyasetin sağlanması amacıyla, UNMIK ile Kosova enstitüleri arasında ortakça incelemenin yapılmasını öneriyorum. Tabi ki, saldırıları kınayarak, bunalımın sadece suç işleyenlerin cezalanıp, hapise atılmasıyla değil, neticeleri daha derinden inceleyecek ve yurttaşların tekrar Kosova enstitülerine güvenmesini sağlayacak politik etkinliklerle çözümlenebileceğini düşünmekteyiz.

Tabi ki, bizler hepimiz, ilk sırada Kosova enstitülerinin şimdiye kadarki etkinlikleri, elde edilen

sonuçlar ile duraksamaları incelemesi doğrultusunda çaba sarfederken, başarılı sonuçların elde edilmesi amacıyla ileriye yönelik olacak daha etkin bir siyaseti kurmaya uğraşmaktayız. Düşünceme göre, temel unsurlardaki UNMIK siyasetinin de incelenmesi gereklidir. Örneğin, 1224 Rezolüsyonuna göre UNMIK in kendine düşen misyonunun ne kadar yerine getirip getirmediği ve Kosova'nın öngörülen tempoya göre final statüye gitmesi incelenmelidir.

Düşüncemize göre, bu iki unsurdaki duraksama vardı ve bir şekilde bunlar yurttaşlarda kuşku yaratıp, memnuniyetsizliğin meydana gelmesine neden olmuştur.

Kosova Meclisi'nde PDK gurubu, Kosova'ya ait standartlar projesini tamamıyla desteklemekte ve Kosova'nın tüm enstitülerinden, 2005 yılının Kosova final statüsünün finalizasyon yılı ve aynı zamanda bu yılın, uluslararası topluluğun hiç ertelenmeksizin Kosova bağımsızlığı ve onun gerçekleşmesi konusunda uğraşmasının yılı olması için sözkonusu standartlarla ilgili olası sonuçların sağlanması yönünde daha fazla seferber olmalarını istemektedir.

Bizler açık diyalogun yapılabildiğini beklemekteyiz. Bugün buraya Sayın Holkerinin gelmesi, uluslararası yönetimin ilerideki döneminde görevlerin saptanması Kosova enstitüleri ile UNMIK arasında açık diyalogun yapılması için iyi bir işareti göstermektedir. Düşünceme göre, bunun yapılması gereklidir. Sorumlulukların Kosova enstitülerine acil olarak aktarılması, UNMIK için bir yardımcı daha teşkil ederdi ve bu şekilde 1244 Rezolüsyonu'nun misyonu daha hızlı bir şekilde gerçekleşmiş olacak ve Kosova ile onun halkı,

final statüsün çözümlenmesi yönünde daha hazırlıklı olacaktır. Tabi ki, bizler, demokratik bir Kosova'dan yanayız, aynı zamanda bizler demokrasi ile uygarlık değerleri üzerine kurulan Kosova'dan çeşitli etnik, kültür ve dillerden oluşan ve ortak sorumlulukları taşıyan Kosova'dan yanayız. Bu yönde bizler, azınlıklara karşı oldukça açık siyasetin yürütülmesini istiyoruz ve bundan ötürü de tüm azınlıklara, ilk sırada Sırlara, Kosova enstitüleri içinde entegrasyonu gerçekleştirmeye başlamalarını ve onlara düşen haklarla ilgili Kosova Meclisi'nde savaşımında bulunmalarını davet ediyoruz.

Tabi ki, bizler, standartların yerine getirilmesiyle birlikte, azınlıklarla diyalogu başlatmaya da hazırız.

şunu da belirtmek istiyorum ki, bu Meclis kendine düşen sorumluluğun bilincindedir ve bizler de görevlilik süremizin ilerideki döneminde gerçekten yurttaşlara tekrar güveni geri çevirecek daha etkin bir siyaseti yürütmüş olacağız. Siyaset dediğimde bu, politik devinimlerin ardından giden siyaset değil, politik devinimlerin önünde bulunan ve meydana gelmiş olabilecek her olanağı bir şekilde yokedebilecek siyasettir.

Bizler hepimiz, olaylar değerlendirilmesi ile neticelerin giderilmesine ait stratejinin kurulmasının ortak olması için seferber olmaktayız ve bu konuyla uğraşacak meclis komisyonunun kurulmasını destekliyor ve UNMIK'in işbirliğiyle ortak bir değerlendirmenin hazırlanacağına umut etmekteyiz. Aynı zamanda, bu gibi olayların tekrarlanmaması amacıyla UNMIK ile Kosova enstitülerinin önleyici stratejisinin kurulmasını

da destekliyoruz.

Kosova'nın demokratik enstitüleriyle işbirliği yapma hazırlıkları

Bujar Dugoli'nin değerlendirmesine

g ö r e , Kosova'nın geleceğine ait Birliğin meclis gurubu, bugün S a y ı n Holkerinin Kosova Meclisi'ne gelişini selam-

larken, bunun, Kosova'nın demokratik enstitüleriyle işbirliği yapma hazırlığı olarak nitelendirmek istemektedir. Geçen ay meydana gelen olaylar, uluslararası misyonunun kendisine düşen görevleri yerine getirip getirmediğini ve aynı zamanda Kosova enstitülerinin son zamanlarda beliriveren olumsuz olayların önlenmesi amacıyla gerekenleri yapıp yapmadığını düşünmemize neden olmuştur. Bizler, gerekenleri yapmamışlardır diyoruz. Daha doğrusu gerektiğince çalışılmamıştır!

Kosova enstitülerinin kurulması sırasında UNMIK ve uluslararası topluluk Kosova halkına yardım edip, faydalı iş yapmışlardır. Fakat, UNMIK, Kosova enstitülerinin kurulmasından sonra olayların çoğunda kendisine düşen görevini gerektiğince yerine getirmemiştir ve aynı zamanda bu enstitülerin gerektiğince çalışmasına engel olmuştur. Kosova'da iki hükümetin çalışmaları sürdürmesinin imkansız olduğunu pratik göstermektedir. Kosova administratörleri ile yöneticileri, demokratik bir şekilde yurttaşların oylarıyla seçilen Kosovalılar ve enstitüler oluşturmalıdır. Kosova'nın geleceğine ait Birliğin meclis gurubu, ister Kosova'da, ister de ülke dışındaki uluslararası enstitülerle işbirliği yapmaya hazır olduklarını belirtmektedir. şimdi de bizler, Kosova enstitüleri,

UNMIK ve KFOR hiçbirşey olmamış gibi davranamayız, eskisine göre devam edemeyiz, tam aksine Kosova enstitülerinin tüm görev ve sorumlulukları üstlenmesi ve UNMIK'in Kosova'da gözlemci ve danışman olması amacıyla, UNMIK ile Kosova'nın demokratik enstitüleriyle işbirliğini güçlendirmemiz gereklidir.

Kosova'nın demokratik enstitüleri, Sırp azınlığı ve Kosova'da yaşayan diğer azınlıklara güvenlik ile hakeşitliği daha güçlü bir şekilde garanti etmeli ve aynı zamanda geçen ay Kosova'da meydana gelen olaylar sonucu neticeleri gidermelidir.

Kosova yurttaşlarının yüzlerce çözülmemiş sorunu var. Bunun için onlar haklı olarak memnun değillerdir ve protesto etmek için nedenleri vardır. Fakat, bizler bir kez daha silahlı protestoları desteklemediğimizi tekrarlıyoruz ve geçen ay meydana gelen protestoları kınıyoruz.

Uluslararası topluluk, Kosova'nın final statüsünün ilk sırada Kosova halkının demokratik isteği esasınca çözümlenmesinin gerekli olduğunu daha güçlü bir şekilde garanti etmelidir. Bizler, gözleri kapalı ve elleri bağlı çalışamayız. Kosova'ya ait standartlar platformu şu şekilde belirtmeli: "Kosova'nın bağımsızlığı ve onun Euro-atlantik strüktürlerine entegre edilmesine ait standartlar". Sadece bu esas üzere Kosova ve uluslararası topluluk sözkonusu ortak projeyi başarıyla sonuçlandırabilir.

Arnavut ve Sırp olmayan diğer toplulukların meclis gurubu şefi Gani Sadık-Kosova'da diğer ulusal mensubiyete sahip olduğumuz bizler, dünyanın her

yanında uygulandığı gibi, oyların çoğunluğuyla demokrasi bir şekilde alınan kararları ve süreçleri bloke etmek istemiyoruz.

Bizler hepimiz geleceğimizi, birbirimize saygı göstermekte ve aynı

zamanda yurttaşların serbest oyuyla seçilen enstitüler ile organlarımızdaki enstitüsyonel çalışmayı kabul etmekte ve Kosova'nın yöresel bütünlüğünün saygılanmasında görmekteyiz.

Bizim vatanımız Kosova'dır ve bizler kendi kaderimiz ile çocuklarımızın kaderini bu ülkeye bağlamışızdır. Yüzyıllarca birlikte yaşadığımız ve kaderimizi beraberce paylaştığımız için, geleceğimizi de demokratik Birleşmiş Avrupa çerçevesindeki ortak yaşamda görmekteyiz.

Kosova Meclisi'nin tüm politik özneleriyle birlikte, enstitülerin hepsi 17-18 Mart olaylarını sert bir dille kınamaktadır. Olaylar sonucu meydana gelen neticelerin giderilmesi amacıyla ve somut ödevlerin alınmasıyla, çok uluslu ile çok kültürlü Kosova düşüncesi canlanıp, önceki güven tekrar geri dönmüş olacaktır.

İlginize teşekkürler!

Gündem sırasının ikinci noktasında, 17-18 Mart günleri Kosova'da olumsuz olayların meydana gelmesine neden olan tüm belirtilerin incelenmesi ile değerlendirilmesini yapacak Anket Komisyonu kuruldu. Bununla ilgili Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, bu Komisyonun, hiçbir engeli olmadan verilen görevi başarıyla yerine getirmesinin gerekli olduğunu belirtti. Aynı zamanda UNMIK ile tüm diğer enstitülerin, sözkonusu Komisyonla daha kooperatif olmaları çağrısında bulunuyorum ve konuyla ilgili hazırlanacak olan raporun en geç bir ay sonra Meclis toplantısında görüşüleceğine inanıyorum.

Toplantının sonunda, meclis gurupları şefleri, bu Komisyona adayları atadı. Sözkonusu Komisyona, LDK'dan Alush Gashi ile Nekibe Kelmendi, PDK'dan Hydajet Hyseni, AAK'dan Zylfije Hundozi ve diğer topluluklar gurubundan Gani Sadık atandı. Ortaya atılan bu öneri, milletvekilleri tarafından oybirliğiyle desteklendi.

KOSOVA MECLİSİ'NİN, TARIM, ORMANCILIK İLE KÖYLERİN KALKINDIRILMASI'NA AIT KOMİSYON TOPLANTISI DÜZENLENDİ

Kosova tarımcılığı, sübvansiyon önlemlerine tabi tutulmuyor

Kosova agrokomplesinin kalkınmasına ilişkin körükleyici önlemler, Makedonya gibi komşu ülkelere kıyasen çok azdır. Kredi verme siyaseti, yüzde 11-18 gibi olumsuz ve çok yüksek faizlerle kısa süreli oluyor. Kosova tarımcılığı, aslında hiçbir çeşit sübvansiyona tabi tutulmuyor. Tarım sürelerine ise, mali siyasetinin somut önlemlerinin olmaması, mülkiyete ait esas yasanın olmayışı ve tarımcılık alanında kalkınma programlarının finanse edilmesi için araçların olmayışı, olumsuz etki ediyor. Tüm bunlar, tarımcılığın, Kosova kalkınmasının destekleyicisi olacağına dair ümidimize rağmen, tarımcılıktaki durumu daha da kötüleştirmiştir.

Bunlar, Kosova Meclisi'nin Tarımcılık, Ormancılık ve Köylerin Kalkındırılması'na ilişkin Komisyon'un, Komisyon başkanı Sn. Tomë Hajdaraj'ın başkanlığı altında bugün düzenlenen toplantıda ortaya attığı düşüncesi idi. Bugünkü tartışmaların en önemli konusu, Meclis-Tarımcılık, ormancılık ve köylerin kalkındırılmasına ilişkin Bakanlık-bellirli belediye yönetimi arasındaki relasyonda çalışmaların koordinasyonunun kurulması ve tarımcılığın çıkarına mali siyasetinin olası değişmelerine ait önerge, bundan başka, Kosova'da ormancılık konusu ve ilkbahar ekini için hazırlıklar hakkındaki enformasyon konularıydı. Toplantıya, Tarımcılık, Ormancılık ve Köylerin Kalkındırılması'na ait Bakanlığın temsilcileri de katıldılar.

Bu olumsuz durumun ağırlığını hisseden Tarımcılık Bakanlığı, tarımcılığın çıkarına mali siyasetinin iyileştirilmesi amacıyla alınması için önerilen önlemlerden oluşan bir evrakı hazırlamıştır. Bu önlemler, en kısa bir zamanda, görüşülmesi amacıyla Kosova Hükümeti'nin çalışma masasında yer alacaktır. Önerilen önlemler, gümrüklerin azaltılması ve tüm öznelerin etkinleştirilmesi ile birlikte, bu çok önemli toplumsal alanın kendi ayakları üstüne durmasına etki edebilecektir.

Tarım fakültesinin temsilcileri, bu münasebetle de, Kosova agrokomplesinin kalkınması yönündeki tüm girişimlere büyük destek sunacaklarına dair söz verdiler.

Kosova'nın Avrupa yolunda kalmaya ve mevcut durumla karşılaşmaya hazır olması

*Cinayetler ve cinayet işleyenlerin cezalandırılması kararlılığı.-
Başkanlık Kurulu'ndaki Sırp temsilcileri, Kosova enstitülerinin,
saldırılarıyla ilgili sorumluluğu üstlenmeye hazır olmadıklarını
belirterek, Kosova'daki NATO müdahalesinin yıldönümünü Sırpların
etnik temizlenmesi yılı olarak değerlendirdiler.-Solana: Bu görüşme-
den sonra kendimi oldukça kötümser hissetmekteyim*

Kosova Meclisi Başkanlık Kurulu'nun, Avrupa Birliği temsilcileri Solana ve Paten ile yapmış olduğu görüşmeden bir an

Kosova Meclisi Başkanlık Kurulu'nun, Dış siyaset ile Güvenliğe ait Avrupa Birliği yüksek temsilcisi Haviyer Solana ve Komisyoner Kristofer Paten ile yapmış olduğu görüşme sırasında, Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci ve Başkanlık Kurulu üyelerinin çoğu, Kosova'da beliren saldırlı protestoların neticeleriyle ilgili gereken sorumluluğu üstlenmeye hazır olduklarını belirtmeye çalıştılar. Ama ne yazık ki Sayın Solana, bu görüşmeyi, güzel ifadeler işitmek için değil, 17-18 Mart günleri Kosova'da meydana gelen sorunlar hakkında dört göz arası konuşmak için gerçekleştirdiğini vurguladı. Fakat, Komisyoner Paten, Kosova'daki en son olaylar sonucu yakılan evler, kiliseler ve okulların onarılmasıyla ilgili Hükümet Fonu'nun ne zaman kurulacağı hakkında bilgi edinmek istediğini ve aynı zamanda bu işi çözmek için hazır parayla gelmediğini belirtti. Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, Avrupa Birliği'nin yüksek temsilcilerine, onarımla ilgili Hükümet Fonu'nun Meclis tarafından tamamıyla desteklendiği ve onarımın körüklenmesi amacıyla Meclis'in Başkanlık Kurulu'nun belediyeler yöneticileriyle de görüşmede bulunacağı hakkında bilgi verdi. Başkanlık Kurulu üyelerini oluşturan

Arnavut politik özneleri ile Türk temsilcisi, sözkonusu protestoların, Kosova'daki politik, toplumsal ve ekonomi sürecinin durakması ve Kosova enstitülerinin bazan tamamıyla bloke edilmesi ile bazı olaylarda kötüye kullanılması ve ihmal edilmesi yüzünden belirverdiğini ortaya attılar. Diğer yandan bu üyeler, Avrupa'ya ait Kosova'ya yapılan ortak yatırımların devam etmesi ve Kosova'daki demokrasinin bütün yörede ve tüm yurttaşları için gerçekleşmesi isteminde bulundular.

Diğer yandan, Başkanlık Kurulu'ndaki Sırp temsilcileri, Kosova enstitülerinin, saldırılarla ilgili sorumluluğu üstlenmeye hazır olmadıklarını belirterek, Kosova'daki NATO müdahalesinin yıldönümünü Sırp'ın etnik temizlenmesi yılı olarak değerlendirdiler. Aynı zamanda, milliyetçi duyguları geçinceye kadar Kosova enstitülerine sorumluluğun verilmemesini dile getirdiler.

Görüşmenin sonunda, Dış siyaset ve Güvenliğe ait Avrupa Birliği şefi Haviyer Solana, Kosova milletvekillerine, bu görüşmeden sonra kendini oldukça kötümser hissettiğini belirterek, bu intibalarını Avrupa Birliği'nin diğer temsilcilerine de iletceğini vurguladı.

KOSOVA MECLİSİ BAŞKANI
AKADEMİK NEXHAT DACİ,
HIRVATİSTAN İKTİSAT
ODASI BAŞKANI NADAN
VIDOŠEVIĆ'İ KABUL ETTİ

Hırvatistan'ın Kosova'ya
yatırım yapma ve
ekonomi işbirliğinde
bulunma ilgisi artıyor

*Akademik Nexhat Daci, Kosova
yurttaşları için vizelerin
kaldırılmasını istedi*

Hırvatistan'ın Kosova'ya yatırım yapması ile ekonomi işbirliğinde bulunması ve Kosova İktisadi'sinin özelleştirmeye katılması, bugün Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci ile Hırvatistan İktisat Odası Başkanı arasında gerçekleşen görüşmenin ana konusunu oluşturmaktaydı. Bu görüşmeye ayrıca, Kosova İktisat Odası Başkanı Ismail Kastrati ile beraberindeki işbirlikçileri ve Kosova'daki Hırvatistan İktisat Odası Bürosu'nun sorumlu kişisi Ilirijana Shehu de katıldı. Akademik Nexhat Daci, Hırvatistan konuğunu, Kosova'daki gelişmeler hakkında bilgilendirip, Hırvatistanla ikili işbirliğin yapılması yararından olan Kosova'nın hızla gelişmesi amacıyla, iktisadi ile insani kaynaklarımızın etkin hale getirilmesi olanaklarından bahsetti. Hırvatistan İktisat Odası Başkanı Nadan Vidošević, mart olaylarını gözönünde bulundurmadan, Kosova'ya yatırım yapmak ve Kosova'daki iktisadi tesislerin özelleştirilmesine katılmak istediğini belirtti. Fakat, Kosova tranzisyonunun bu safhasındaki yasal düzeninin öneminden söz ederken, Kosova Meclisi tarafından onaylanan Yasa esasınca, Kosova İktisat Odası'na gönüllü olarak katılmanın körükleyici çözüm olmadığını belirtip, bununla şirketin sadece bir gurbuna ait çıkarların korunduğunu vurguladı, genel çıkar için ise yurttaşlar tarafından toplanan vergiler sayesinde finansi edilecek acentaların kurulması gereklidir. Hırvatistan'ın turizm kaynaklarından ve vize rejimi yüzünden Kosova yurttaşlarının Hırvatistan'a gitmek için güçlüklerle karşılaştıklarından bahsederken, Akademik Daci, resmi Zagreb'ten, Kosova yurttaşları için vize rejiminin kaldırılmasını istedi.

Azınlıklara tam hakların sağlanması, ancak, Kosova'nın bölünmesi ya da kantonizasyonuna hayır

Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, Bağımsız Ülkeler Birliği Meclisi (bir zamanki SBSC) heyetini kabul ederken, Kosova'daki gelişmeler ve gelecekle ilgili projeler hakkında konuştu. Konuklar, Kosova'da Mart ayı olaylarının nedenleri ve sonuçları, Sırp ulusal mensubu olan yurttaşların hakları ve Kosova Meclisi Başkanı'nın gelecekle ilgili öngörülerıyla ilgilendiler. Profesör Daci, ülkenin genel nüfusuna kıyasen daha büyük bir orantıda katılımları olan

Sırp'ların Kosova enstitüsyonlarına ve ülkenin yönetimine katılımlarından uzun uzun konuştu. Aynı zamanda o, Sırp yurttaşlarına en büyük hakların verilmesi taraftarı olduklarını belirtip, Sırp'ların hergünkü işlerine dönüp Belgrad rejimi enstrümentalizasyonun durdurulmasını istedi. Profesör Daci Mart olaylarından konuşken bu olaylar süresinde Sırp mülkiyetin ve dini mekanların hasara uğratılmasının, etnik ve dini toleransına sahip bir halk olarak bilinen Arnautlar'ın geleneğinde olmadığını

ileri sürdü. Daci, Kosova Sırp yurttaşlarına en büyük hakların verilmesi taraftarı olduğunu vurguladı, onların hergünkü işlerine dönmeleri ve Belgrad rejimi tarafından yönlendirmelerinin sona ermesi çağrısında bulundu. Bağımsız Ülkeler Birliği Meclisi heyetinin ilgilendiği Kosova'nın Sırp projesi hakkında Daci ayandı: Sırp'lar, özgür ve demokratik Kosova'da tam haklara sahip olacaklardır, ancak, Kosova ne bölünmeyecek ne de kantonizasyona tabi tutulacaktır.

BAŞKAN DACİ, BATI AVRUPA BİRLİĞİ MECLİSİ ÜYESİ JOHN WILKINSON'U KABUL ETTİ

UNMIK misyonunun başarıyla sona ermesi gerek

Yetkiler ve sorumlulukların, Kosova enstitüsyonlarına devredilmesi lazımdır

Wilkinson: Kosova'nın kalkınma ve istikrarlık yolu - mecburiyettir

Batı Avrupa Birliği Meclisi üyesi John Wilkinson, siyasi danışmanı Foris De Gou'nun beraberliğinde, Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci ile bulunduğu görüşümede, Kosova'daki durum, Sırp'ların Kosova enstitüsyonlarına katılımı ve Sırp etnik mensubiyetinden olan yurttaşların hak-

larıyla ilgilendi. Profesör Daci, UNMIK'in Kosova'da kendi misyonunu başarıyla tamamlaması ve ülkenin kalkınması yönünde Kosova enstitüsyonlarının, daha büyük yetkilere ve sorumluluklara sahip olmaları gerektiğini vurguladı. Daci, sadece Sırp'ların değil, tüm

azınlıkların, onların kendi nüfus sayısından daha büyük bir orantıda Kosova enstitüsyonlarında temsil edildiklerini söyledi. Kosova istikrarlığından söz edilince Belgrad'ın, maalesef, Sırp'ların en büyük bir çoğunluğunda, olumsuz rolünü oynamaya devam ettiğini ileri sürdü.

Batı Avrupa Birliği Meclisi üyesi John Wilkinson, Kosovalıların, yürütülen siyaset ve karar alma konusunda sorumlu davranmaları gerektiğini ileri sürdü. Kosova'nın kalkınması ve istikrarlığı için, Avrupa Birliği'nin vizyonuyla oйдаş olmanın tek yol olduğunu vurguladı. Konuşmacılar, Kosova'nın, kendi yurttaşlarına tam hakların ve özgürlüğün sağlandığı demokratik bir ülke olarak kalkınması gerektiği ve Kosova'daki uluslararası enstitüsyonların mekanizmalarıyla iyi ilişkilerde bulunması gerektiği konusunda oйдаştılar.

KOSOVA MECLİSİ YETKİLİLERİ, FERİZOVİK İLE GİLAN'I ZİYARET ETTİ

Kosova, Kosovalılara aittir ve bu ilerde de böyle olmalıdır

Protestoların sonuçlarının bir an önce ortadan kaldırılması için yerli ve uluslararası strüktürlerin daha sıkı işbirliğine gerek vardır. Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, azınlıkların özel yasayla korunması gerektiğini belirtti

Kosova Meclisi'nin son toplantısında, 17 ve 18 Mart olaylarından sonra durumun düzelmesi ve tüm seviyelerde tüm süreçlerin enstitü seviyesinde tanımlanması, bundan başka Kosova yurttaşlarının çıkarına meydana gelen olayların ortadan kaldırılması için onların koordine edilmeleri amacıyla operatif planı ve varolan görevler çerçevesinde Kosova Meclisi Başkanı, Ferizovik ile Gilan belediyelerini ziyaret etti. Bu münasebetle Kosova Meclisi yetkililerini, belediye başkanları Adem Salihaj şle Lutfi Haziri karşıladılar.

Ferizovik Belediyesi'nde hasara uğrayan Sırp'lar'a ait binaların zararının belirtirken Adem Salihaj, birkaç ortodoks kiliselerin ve Sırp mezarlığının hasara uğratıldığını ileri sürdü. Aynı zamanda o, sonuçların tamir edilmesi amacıyla yurttaşlar, KFOR ve UNMIK'in ortak toplantısının düzenlendiğini ileri sürdü. Salihaj, bu belediyede Rom ve Aşkalı topluluğuna ait binaların zedelenmediğini vurguladı.

Gilan Meclisi Başkanı, bu belediyede 21 Sırp evinin yakıldığını ve 15 polisin yaralandığını söyledi. Protesto sonuçlarının kaldırılması için alınan önlemler çerçevesinde UNHCR, hasara uğrayanlara yardım vermektedir, belediye meclisi ise zarar gören Sırlara 10.000 Euro değerinde para ayırmıştır. Haziri Kosova Meclisi yetkililerini, bu belediyede toplam olarak 15.000 Sırb'ın yaşadığını bildirdi.

Her iki meclis başkanı, tamir edilmeleri amacıyla önlemlerin devam etmesi için zararların değerlendirilmesi yönünde komisyonun çalışmakta olduğunu vurguladı.

Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, bu görüşmelere katılanlara hitaben konuşurken, Sırp mülkiyeti ve ortodoks kültür-dini tesislerine karşı şiddeti, bundan başka KFOR ile polis mensuplarına saldırıları kınadı. Protesto sonuçlarının bir an önce ortadan kaldırılması için yerli ve uluslararası işbirliğinin sıkı işbirliğine gereksinme vardır. Profesör Daci, azınlıkların özel yasa ile korunması gerektiğini vurguladı.

Kosova Meclis yetkilileri, Ferizovik merkezinde bulunan bir ortodoks kilisesini ve Gilan'da da bir kliseyi ziyaret ettiler.

AVRUPA'YA AİT İNGİLTERE BAKANI DENİS MAC SHANE'YE KABUL

Kosovadaki gerçek ilerleme için ortak çıkar bulunmalı

Avrupaya ait İngiltere Bakanı Denis Mac Shane ile görüşmede bulunan Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, Kosova'nın kurtuluşu, demokrasi süreçleri ve özellikle Kosova'ya ait Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Güvenlik Konseyi'ndeki yapıcı tutumu için İngiltere'nin sunmuş olduğu yardımının Kosova için büyük önem taşıdığını değerlendirdi.

Konuşmasının devamında Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci, İngiltere Bakanı Denis Mac Shaney'e, Kosova'daki devinimler ve Mart olaylarının nedenleri ile neticeleri hakkında bilgi verirken, Kosova'daki barış, istikrarlık ve ilerlemenin sağlanması amacıyla yetkilerin bir an önce yerli enstitülere aktarılmasının gerekli olduğunu vurguladı.

Bu gibi ziyaretler, Kosova ve yöresi için temel iyimserliği sunmaktadır, dedi konuşmasının sonunda Kosova Meclisi Başkanı Daci.

KOSOVA MECLİSİ BAŞKANI NEXHAT DACİ, KOSOVA İKTİSAT ODASI HEYETİNİ KABUL ETTİ

Kosova'daki ağır ekonomik ile sosyal durumunun giderilmesiyle ilgili program görüşüldü

Kosova iktisadisindeki duraksamanın ve halkın yoğunlaşan sosyal güçlüklerinin giderilmesi amacıyla neler yapılmalı konusu, başta Ismail Kastrati olmak üzere Kosova İktisat Odası Heyeti'nin Kosova Meclisi Başkanı Nexhat Daci'ye yapmış olduğu görüşmenin temel konularından birini oluşturmaktaydı.

Kosova İktisat Odası temsilcileri, Meclis Başkanı Daci'ye, özelleştirmedeki duraksama, fiskal siyaset, sermayelerin yatırılmasında beliren güçlükler ve oldukça ağır durumda olan sosyal durum hakkındaki çalışma topluluğunun huzursuzluklarını dile getirmeye çalıştılar. Bu münasebetle, mevcut sorunlarla ilgili Kosova İktisat Odası tarafından hazırlanan ve Kosova'daki yerli ile uluslararası yöneticilerine sunulan program da görüşüldü, ki Başkan Daci bu programın anlamlı ve iyi olduğunu değerlendirdi.

Sözkonusu görüşme sırasında, Kosova'nın ekonomi ilerlemesi projesine, özellikle tarımcılık kesimine Meclis tarafından desteğin sunulması istendi.

Yasaların kabul edilmesi - en büyük başarı

- Kosova milletvekillerine üç soru soruldu:

- Kosova Meclisi'nde şimdiye kadar hazırlanan ve kabul edilen yasalar konusunda en büyük başarılar hangileridir?
- Şimdiye kadar yasaların kabul edilmesi dinamiği ile ne kadar memnunsunuz?
- Meclis'te bir an önce kabul edilmesi gereken yasalar hangileridir?

Milletvekillerin cevapları:

NEKİBE KELMENDİ: Meclis, yasaların getirilmesi sürecinin durdurulmasına izin vermedi

Şimdiye kadar yasama alanında elde edilen başarıları, kabul sürecine alınan tüm yasaların Meclis tarafından kabul edilmesine dair gerçek kanıtlamaktadır. Daha doğrusu Meclis, önerilen tüm yasaları kabul etmiş ve bu yönde hiçbir çeşit duraksamaya izin vermemiştir. Buna rağmen, bana göre, Cezai süreçlere ait Yasa ve Kosova Ceza Yasası, Kosova Gümrük Yasası ve eğitim alanında yasa enfastrüktürünün en büyük başarılar arasındadır.

Özel olarak ben, Kosova Meclisi'nin sahip olduğu sorumluluk alanındaki yasaların kabul edilmesi dinamiği ile memnun değilim. Yasaların kabulü konusundaki yavaşlama, 2001 yılında düzenlenen Meclis seçimleri ardından kurulan Kosova Meclisi ve diğer enstitüyonların kurulmasındaki uzun süreçlerin sonucudur. Bu yüzden bu Meclis'in 1/6'lık görev süresi kayıp olmuştur. Diğer taraftan Hükümet, kabul için Meclis'e gönderilen yasa sayısının az olmasına yansıyan yasa önerilerinin hazırlanmasında etkili olmamıştır. Ayrıca Meclis Komisyonları da, yasaların hazırlanması ve önerilmeleri yavaşlamada çok kapalıydılar. Bu yorum, yasaların hazırlanması alanındaki hukukçular ve uzmanlar için de

yapılabilir, çünkü bazı örnekler hariç, yasaların hazırlanmasına beklenen yardımı sunmamışlardır. Sonunda, GSÖT'nin, Kosova devletinin ve bağımsızlığının ne şekilde tanınabileceğinin bilinmesi dolayısıyla Anayasa Çerçevesi'ne dayanmamasına rağmen bir Meclis grubun baskısı ile, Kosova'nın güya final statüsünü anımsatması nedeniyle, bazı yasaların imzalanmaması ve yeniden görüşülmesi için geri çevirmesi, kendi görevini yerine getirmesinde Kosova enstitüyonlarını, özellikle yasama sistemi için ek engeli oluşturdu ve kabul edilen yasaların yürürlüğe geçmesini ve uygulanmaya başlayışını yavaşlatmıştır.

Meclis'e kabul edilmesi için gönderilen tüm yasa tasarılarının mecburen kabul edilmeleri gerekir. Hazırlanması, önerilmesi ve kabul edilmesi konusunda şu yasaların öncüllüğü vardır: Ergen olmayanlara ait Yasa, Mahkemelere ait Yasa, Duruşma sürecine ait Yasa, Administratif sürece ait Yasa, Görevsel İlişkiler Yasası, Azınlıklara ait Yasa, Yerel İdare Yasası, Seçimlere ait Yasa ve Aleni Hizmetler alanındaki birçok yasalar.

BERAT LUZHA: Meclisimizde yasaların kabul edilmiş dinamiği ile memnun olamayız

Kosova Meclisi'nde yasaların kabul edilmesi daha doğrusu getirilmesi işlemine bir yıldan beri başlanılmıştır. Bu dönem içerisinde 50'den çok yasa getirildi, buysa küçük bir sayıdır. Yasaları genelde Kosova Hükümeti, daha doğrusu onun bakanlıkları ve başbakan dairesi önermiştir, milletvekiller ve milletvekiller grubu hiçbir yasayı hazır-

lamamıştır. Sözü ettiğim yasaların olmayışı ve Kosova'nın onlara olan büyük gereksinmesini göz önümde bulundurursak

Meclisimizde yasaların kabul edilmiş dinamiği ile memnun olmayışımız doğaldır. Hala kurulmakta olan Hükümet, yasaların hazırlanmasında gerektiği kadar üretken değildi. Kosova Meclisi ise, öyle denilen oturumlar şeklinde toplantılarını aralıklı olarak düzenliyor. Buysa yasa önerilerinin toplanmasına etki ederek bu yüzden acele kabul edilmeleri zorunda kalmıyor.

Yasaların görüşülmesinde sürecin uzanması da kaygı vericidir. Bir yasanın hazırlanması için süreç bazan, aylarca hatta yıllarca sürüyor, aynı binada bulunan Hükümet'ten Meclis'e sunuluş süreci ise yedi aya kadar sürebilir. Bazı yasalar iyi hazırlanmamış ve dolayısıyla komisyonların, değıştirgeleri sunmaları konusunda işlerini zorlaştırmaktadır, bazı durumlarda ise komisyonlar da, yasanın içeriğini ve özetini değıştirmekle gereksiz düzeltmeleri yapıyorlar.

Mecliste görüşmek ve kabul edilmek için, bana göre fakir yurttaşların, özellikle ise ölen savaşçıların aileleri, KKO'nun savaşçıları ve malülleri, kaybolan kişiler, politik tutuklular, emekliler ve benzeri kategorilerin ailelerinin statüsünü düzene koyan yasalar en büyük öncüllüğe sahip olması gerekir. Mülke, yerel idareye, rüşvetçiliğe karşı, medyalar, alansal planlaştı-

ma, tarımsal arazilerine ait yasa önergelerinin kabul edilmesi büyük bir ilgi ile beklenmektedir.

HAKİ SHATRİ: Hükümet, İktisat alanındaki Yasa'nın hazırlanmasına yönelik olmalı

Meclis'in bu mandatının bileşik koşullar altında gerçekleştiğini gözönünde bulundurarak, politik pluralizm, ekonomi, piyasa ekonomisi ve

sınırlı yetkiler koşullarında gerçekleşen ilk mandatta, gereksinmelere kıyasla yeterli olmayan, yine de memnun edici sonuçların

elde edildiği kanısındayım. Elde etmiş olduğumuz en önemli sonuçlardan biri, yasaların getirilmesi süreçleriyle ilgili tecrübe, belirli sayıda esas yasaların getirilmesi ve onların içeriğinin Avrupa standartlarıyla uyumlaştırılmasıdır.

Hala uygulanmakta olan eski sistem yasalarının değişmesi gerekliliğini gözönünde bulundurarak, bu mandat süresince Mecliste yasaların getirilmesi dinamiğinden pek de memnun değilim. Fakat, yasaların getirilmesi dinamiği Meclis'e değil, yasaların hazırlanması girişimiyle üstlenmesi gereken organlara bağlıdır. Bu görevin kime düştüğü de bellidir.

Hükümet özellikle, iktisat alanındaki yasaların ve aynı zamanda ekonominin engelsiz gelişmesi koşullarını sağlayacak yasaların hazırlanmasına yönelik olmalıdır.

BAJRUSH XHEMALİ: Madenlere ait Yasa tasarısının hazırlanmasını başlatacağız

Kosova Meclisi, yasa tasarılarının hazırlanması konusunda övünemez. Bu yönde şimdiye kadarki çalışmalar, sadece semboliktir. şimdiye kadar Meclis'in hazırlamış olduğu sadece şu dört yasa var: benim başkan olduğum Ticaret ve Endüstri Komisyonu tarafından enerjiğe ait yasalar

paketinden üç tasarısı ve Melihate Tërmkoli'nin başkan olduğu Cinsiyetlerin Eşitliğine ait Komisyon tarafından bir tasarısı mevcuttur. Bu son yasa tasarısı aslında, Meclis tarafından kabul edilmesine rağmen GSÖT tarafından hala imzalanmamıştır. Tüm bunlar, milletvekilleri ve Komisyonların, hiç olmazsa hayat için özel önem taşıyan alanlardaki yasa boşluğunun bir an önce doldurulması için yasa tasarısının başlatılması konusundaki hakkını kullanmadıklarını göstermektedir.

şimdiye kadar yasaların getirilmesi dinamiği ile, muhakkak övünemeyiz. Meclis'in ayda bir ya da iki kere toplanmasına dair gerçek her şeyin aynasıdır. Meclis, yasaları hazırlamak için sadece sponsorları, Hükümeti ya da herhangi birini beklememelidir. Aksine Hükümetin, Meclis'e yasa tasarılarını sunmadığına dair ağlaşacak yerde, yasa tasarılarını hazırlama hakkını sonuna kadar kullanmalıdır. Hükümetin de muhakkak, kendine düşen sorumluluğu vardır, ancak Meclis ilk önce kendine ait görevini yapmalı, bundan sonra topu başkasına sefketmelidir.

Biz Ticaret ve Endüstri Komisyonu'nda olanlar, yasa tasarılarının hazırlanması konusunda ilerideki çalışmalarımız ile ilgili öncüllüklerimizi saptadık. Enerjiğe ait yasa paketini tamamlamak için daha şu iki yasa tasarısını hazırlayacağız: ısınmaya ait yasa tasarısı ve Gazlara ait yasa tasarısı, bundan sonra Madenlere ait yasa tasarısının da hazırlıklarını başlatacağız. Komisyon olarak görevli olduğumuz alandan, Öncüllüklere ilişkin Yasa'nın bir an önce kabul edilmesi şarttır. Ancak, diğer alanlarda diğer komisyonların başkanlarının yetkili olmasına rağmen, ölen savaşçılara, onların ailelerine, savaş malülleri ve özgürlük savaşçıların statüsüne ait yasanın bir an önce kabul edilmesi gereksinimini vurgulayacağım. Çünkü, bu kategorilere gerçekten gereken önem verilmiy-

or ve onlar toplumsal olaylar dışında bırakılıyorlar.

ZYLFIJE HUNDOZİ: Sağlık sigortası ve hastaların korunumuna ait Yasa'nın onaylanması

Şimdiye kadar Meclis'te, en çok şu yasa tasarılarının hazırlanması ile onaylanmasına katkı sunulmuştur. Suç işlemleri ile suç prosedürüne ait Yasa, Sağlık Yasası vb.

Düşünceme göre, yasaların getirilmesi dinamiği memnun edicidir.

Yasaların getirilmesi doğrultusunda tıp alanında duraksama sezilmektedir. Bu alanda bir an önce diğer yasaların hazırlanması ve onaylanması gereklidir. Örneğin: Sağlık sigortası ve hastaların korunumuna ait Yasa.

ZEHRA ELEZİ: Mandatın sonuna kadar, Meclis sürecinden daha 30 Yasa'nın geçeceği ile onaylanacağına umut etmekteyim

Bugüne kadar Kosova Meclisi 43 Yasayı onaylamıştır, GSÖT ise 35 Yasayı imzalamış ve ilan etmiştir. Meclis sürecinde daha 20 Yasa bulun-

maktadır ve bunlar Meclis'in ilerideki toplantılarında onaylanacaktır. Mandatın sonuna kadar, Meclis sürecinden daha 30 Yasa'nın geçeceği ile onaylanacağına umut etmekteyim.

Bu Yasalar'ın hepsi, Avrupa ile Dünya standartlarının normalarıyla uyumlu olarak hazırlanmıştır, onların harfi harfine ve pratik bir biçimde uygulanması ise yurttaşlarda güveni sağlamakta ve Kosova'nın Avrupa-Atlantiğe entegre edilmesine yol açmaktadır.

Düşünceme göre, yasaların hazırlanması ile onaylanmasındaki en büyük başarı, Meclis'te demokratik tartışmasının kabul edilmesi, fonksiyonel

komisyonlarına göre diyalogun yapılması ile fikir değiş tokuşunda bulunma ve değiştiregelerin sunulması ile onaylanmasıdır, ki bununla yasamada politik denge sağlanmakta ve milletvekilliler ile politik özneleri arasında fikirler ortaya atılmaktadır. Bu şekilde Meclis'te, içerikli konular hakkında tartışmalar açılmakta ve tartışmalar esasınca ileride pratikte uygulanmaya başlayan kaliteli çözümler bulunmakta ve bazı değişmeler yapılmaktadır.

Yasaların getirilmesi ile onaylanması dinamiğinden memnunuz. Bütün yasalar kendine göre önceliği teşkil etmektedir ve bazı yasaların daha önceden onaylanmasının gerekli olduğu düşüncesindeyim. Örneğin: Meclis sürecinde olan Ayrımcılığa (Diskriminasyona) ait Yasa ve Tüketicilerin Korunumu'na ait Yasa. Meclis'te bir an önce onaylanması gereken Yasalar söz konusu iken, ilk sırada Elektrik Enerjisi'ne ait Yasa'nın onaylanması ve görüşülmesi amacıyla Meclis'e sunulmasını öneriyorum. Bunun dışında, şu yasaların bir an önce onaylanmasını diliyorum. Örneğin: sosyal strüktürün oldukça düzelmesini sağlayacak Emeklilik maaşları ile Çalışma Mallüleri'ne ait Yasa, yabancı emeklilik sigortasına sahip olabilecek Kayıp Kişilere ait Yasa ve işçileri bilinçsiz işverenlerin kötüye kullanmalarından koruyabilecek Çalışma ve Çalışma İlişkileri'ne ait Yasa ve bununla birlikte Sendikalara ait Yasa.

MAHİR YAĞCILAR: Bizim yasalar en başta AB yasalarına uyumlu olmaları gerekmektedir

Şimdiye kadar elde edilen en büyük başarılar, önerilen yasa tasarımların demokrasi kurallarına ve prosedürlerine göre hazırlanmaları ve Meclis komisyonlardan geçerek, kabul edilmeleridir. Bazı komisyonlarda nice ki Ulaştırma ve Telekomünikasyon Meclis

Komisyonu'nda, yasa tasarımlarının aleni tartışmalara çıkarılması, belli uzmanlar tarafından görüşülmesiyle beraber ve Komisyon tarafından son şekilleriyle Genel Kurula önerilmeleri en iyi örneklerden biridir. Maalesef, şimdiye kadar kabul edilen yasaların, uygulamada ki kullanışlılığı ve bilgi eksikliğimiz en büyük eksikliklerimizden biridir. Yasalar getirilmeli ve aynı zamanda takip edilmelidir. Yasaları dönem dönem gözden geçirip değişikliklerin de önerilmeleri gereği olduğunu düşünmekteyim. Bu çerçevede Yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasında daha sıkı bağların kurulması gerekmektedir.

Kosova Meclisi'nin ilk adımlarını attığını, çoğulcu demokrasi ve çok partili yönetiminin yeni yerleştiğini, gereken altyapının, milletvekillerin daire ve sekreterlerinin olmayışını gözü önüne almış olursak, bugüne kadarki Yasalar'ın kabul edilmesi dinamiği memnunuz edicidir. Meclis altyapısının ve milletvekillerin çalışma şartlarının düzenlenmesiyle beraber bu dinamiğin de artması muhakkak gerekecektir. Gelecek dönemde daha fazla yasaların kabul edilmesi ve Meclis çalışmalarının mesaisi daha uzun olması gereğine inanmaktayım.

Gelecek dönem Kosova için fevkalade önemli olduğundan dolayı, Kosova için Standartlar dokümanını düşünerek, Kosova nihai statüsüyle beraber Kosova'yı Avrupa Birliği çerçevesinde görmek amacıyla, tüm yasaların en başta AB yasalarına uyumlu olmaları gerekmektedir. Kosova'da istikrarın ve refahın sağlanması için ekonomi ve finans alanında, özelleştirmede, vergi ve gümrük tarifelerinin indirilmeleri, yatırımlar ve yeni işyerleri sağlayacak yasaların getirilmesi gerekmektedir. Tüm

toplumların entegre olması için ve güncel sorunların yaşanmaması için dillerin kullanışıyla ilgili yasaların getirilmesi. Toplu konut ve evlerin inşaatıyla beraber kredi ve banka sistemi yasaların, imar ve planlama ve çevre koruma yasalarıyla beraber tarihi eserlerin korumasına ait yasaların, işçilerin iş güvenliği, sağlık sigorta, emeklilik ve diğer haklarıyla ilgili yasaların getirilmesi öncüllüğü bulunduğunu düşünmekteyim.

KOSOVA MECLİSİ'NİN TOPLULUKLARA AİT KOMİSYONU, LIPLAN VE YANOVA'YI ZİYARET ETTİ

Ortak okullarda derslerin yapılması yönündeki çaba

Kosova Meclisi'nin Toplulukların Hak ve Çıkarlarına ait Komisyonu, bugün Liplan Belediye Meclisi'ni ve Janova köyünü ziyaret etti. Bu ziyaretin odak noktası, özellikle 17 ve 18 Mart olaylarından sonra toplulukların durumuydu. Sn. Xhevat Oluri'nin yönetimi altında, Belediye yönetim strüktürleri ile buldukları görüşmeler süresinde bu belediyede yaşayan 85 bin nüfustan 8 bini Sırp, 2 bini Aşkalı ve Rom ve 400 Hırvat oldukları ileri sürüldü. Mart olaylarına kadar, yaşamın tüm alanları ve enstitüyonlarına toplulukların entegrasyonu konusunda memnunuz edici başarıların elde edildiği, ancak bundan sonra Sırp topluluğunda, enstitüyonlardan uzaklaşma ve devinimde belirsizlik belirtileri göze çarpmıştır. Belediye özneleri, Sırp dışındaki tüm diğer toplulukların, Kosova enstitüyonlarına entegrasyonunun tam anlamıyla gerçekleşmesi için devamlı çaba harcamaktadır, ancak bu genelde onların isteğine bağlıdır.

Bu yörelerde eğitimin ortak okullarda yapılması yönünde sunulan çabalara rağmen, dersler ayrı ayrı binalarda yapıldığına dair gerçek mevcuttur. Yoğun çalışmalardan sonra, Liplan kentinde ortak okulun inşası edilmesi kararlaştırıldı, bunun için ise 160.000 Euro gerekiyor, şimdiye kadar ise bunun için 150.000 Euro sağlanmıştır. Sırp olmayan topluluklar, azınlıkların durumunun iyileşmesi çerçevesinde, eşit ölçütlere göre çalışmaların yapılmasını, tüm toplulukların, hiçbir çeşit öncüllüksüz tüm toplulukların eşit desteğe sahip olmasını, hatta bütçenin de, halkın orantısına göre bölüşülmesini istiyorlar. Tarım mülküne sahip olmayan ve dolayısıyla savaştan sonra çok kötü ekonomik durumunda olan Aşkalı topluluğuna mensup kişilerin evlerinin tamiri ve inşası edilmesi yönünde daha yoğun çalışmaların yapılması istendi.

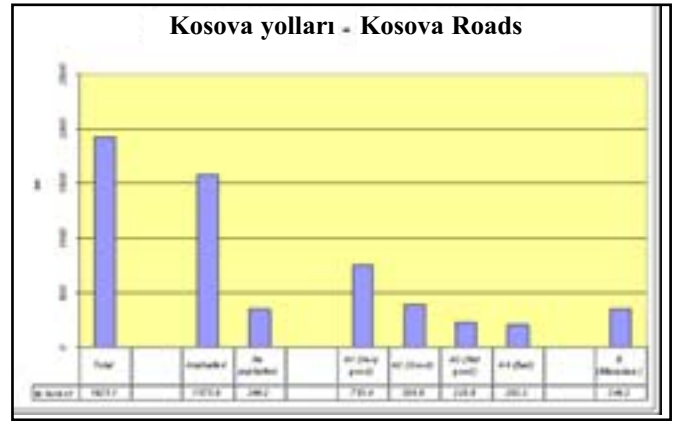
Yasa esası sağlandı, araçların sağlanması ile ilgili yollar aranıyor

"Roughton-International" tarafından yapılan incelemeler, var olan yollar ağının bakımı için yılda 14.275.000 Euro'nun gerektiği, varolan ana yolların ve bölgesel yolların yenilenmesi ve tamir edilmesi için ise 48.103.000 Euro'luk araçların sağlanması gerekir - Kosova'nın hiçbir Balkan taşıt koridoru ile bağlı olmadığı için, Balkan ülkeleri arasındaki yollar seviyesinde yol enfrastrüktürünün geliştirilmesi özel önem taşımaktadır.

Kosova'nın ilerideki iktisadi kalkınması, yol enfrastrüktürünün inşaatıyla sıkı bağlıdır. Varolan yolların bakımı ve yeni yolların inşaatı, çağdaş standartlara göre-haklı olarak tüm iktisadi alanlarda kalkınmanın en önemli direklerinden biri bilinmektedir. Bunu göz önünde bulundurarak, ister Hükümet, ister de Kosova Meclisi, yol enfrastrüktürünün ilerlemesine destek olacak yasal esasın yaratılmasıyla, Kosova'nın bugünü ve geleceğinin bu önemli ögesini garakten duruma koymak için adımlarını atmışlardır. Kosova Meclisi, bu yılın Ocak ayında, Kara Yollarına ait Yasayı kabul etti. Ki bu yasa üstüne, "Povratok" (Dönüş) Koalisyonu ağılaşı sundu ve bu yüzden söz konusu yasa hala kabul edilmedi. Bu konuların aydınlığa kavuşturulması amacıyla, Kosova Yolları Yönetimi Müdürü Sn. Kaqusha Jashari ve Ulaşım ve Telekomunikasyon Bakanlığı'na bağlı Yollar Enfrastrüktürü Departamenti Yöneticisi Sn. Ramë Çupeva ile görüştük.

Yollara ait Yasa'nın, Kosova'da yol enfrastrüktürü alanına ne şekilde yansıdığı, yürürlükte olan yasa hükümleri ile, yollar sorununun gerektiği şekilde düzene koyulup koyulmadığı sorusuna Kaqusha Jashari, Yollara ait Yasa'nın, 2003 yılının Mayıs ayında kabul edildiğini ileri sürdü. Bu Yasa ile, Ulaşım ve Telekomunikasyon'un yetkili olduğu ana ile bölgesel yollara ve belediye meclislerinin yetkisi altında olan yerel yollara olmak üzere yolların kategorizasyonu yapılmıştır. Söz konusu yasa ile, genelde yollarla ilgili tüm işlevsel ögeler kapsamıştır. Ancak bu yasa esası üzere, olağanüstü ulaşım (transport), yol çemberinin kullanımının ödenmesi, kabul edilmemiş olan ağırlık ve odun sandıklarının ölçünmesi gibi özel alanları düzene koyan ve somutlaştıran administrasyon hükümleri de getirilmesi gerekir.

KUTB tarafından getirilen Yollar Yönetimi'ne ait administratif yönelgesi ile, yolların bakımı, tamiri ve inşaatı ile ilgili anlaşmanın uygulanması konusunda

sorumluk saptanmıştır, Yollar ait Bakanlığa bağlı müfettişlik bölümünün kurulması beklenmektedir.

Diğer yandan, yeni yolların asfaltla döşenmesi ve onların tamirinin hangi araçlardan finanse edilmesi, en güncel gereksinmelere göre yolların inşaatı için varolan araçların yeterli olup olmadığı ve yolların inşaatının finanse edilmesi ile ilgili uzun vadeli finansi sorununun ne şekilde çözümlenmesi beklediği sorusuna Kaqusha Jashari, yolların yaz ve kış bakımı, rehabilitasyon, trafik işaretlerinin yerleştirilmesi, bölgesel ve ana yolların inşaatının, Kosova Artı Bütçesi sayesinde finanse edildiği vurguladı. Ancak, bu araçlar yeterli değildir. Savaştan sonraki üç yıl boyunca, Yollar Yönetimi'ne teknik yardımın da kapsandığı, Grant-proje esaslı üzere uluslararası donasyonlardan yolların bakımı ve rehabilitasyonu gerçekleşmiştir. Ilerde, donasyonlar beklenmemelidir, aksine diğer ülkelerde olduğu gibi, bu etkinlik için kendi kaynaklarımızı sağlamamız gerekir. Gelirler, petrol ürünleri ve gazın belirli tazminatları, yolların kullanılması ile ilgili tazminatlar, yol kemerinin kullanılması, olağanüstü yolculuklardan gelirler sağlanmalıdır.

Bu konu ile ilgili Sn. Ramë Çupeva, Kosova'nın ana ve bölgesel yollar ağının 1.934 kilometre uzunlukta olduğunu, yol ağında 647 km'nin ana yolun, 1.287 km'nin bölgesel yolun ve 256 köprü'nün var olduğunu ileri sürdü ve bunların, Ulaşım ve Telekomunikasyon

Bakanlığı'na düştüğünü vurguladı.

Bu Yasa ile, KUTB ve belediyeler meclisinin sorumlulukları ve ödevleri çok ayan bir şekilde tanımlanmıştır. Bu yasa, ikincil yasama ile, yol enfastrüktürüne ait olan yasal konuların tamamlanacağı bir çerçeveyi de oluşturmaktadır. Şimdiye kadar KUTB, Yollar Yönetmenliği'nin yetkileri ve sorumlulukları ile ilgili Administratif hükümü getirmiş, yol kemerinin bakımı ve kullanılmasına ait Administratif buyruğu ise hazırlanmıştır ve en kısa bir zamanda onun imzalanması beklenmektedir, diye vurguladı Ramë Çupeva.

Yeni yolların inşa edilmesinde sermaye yatırımlarının gerçekleşmesi için olanaklar sağlanamadı

Kosova'nın iktisadi gelişmesi fonksiyonunda olacak ve onun Avrupa'nın yollar ağına katılacak, Kosova'da tam bir altyapının sağlanması amacıyla varolan Yasa ile maddi olanaklar çerçevesinde yollar inşaatı geleceğinin nasıl olacağından söz ederken Kaqusha Jashari, ileride yolların planlanması ve tasarlanması-na özel önemin verileceğine umutlandığını belirtti. İktisadi gelişme stratejisi esasınca, yollar ağının gelişme stratejisinin de uyumlaştırılması gereklidir. Balkanlar otobanları seviyesindeki yollar altyapısının gelişmesi büyük önem taşımaktadır, çünkü Kosova Balkanlar'ın hiçbir ulaşım koridoruyla bağlı değildir. Bizim için Durs-Kuks-Priştine-Merdare koridoru büyük önem taşımaktadır.

Yeni yolların inşaatı ve varolan anayol ile yöresel yolların onarımı genelde Kosova'nın Konsolidasyon Bütçesi araçlarıyla yapılmaktadır, dedi Ram Çupeva. Yolların altyapısı için Kosova'nın Konsolidasyon Bütçesi'nden finansi araçların ayrılması şimdiye kadar, real gereksinimler esasınca değil, bütçe araçlarının tutarına göre yapılmıştır ve yollar altyapısındaki yatırımlara ait gereksinimlerin sadece bir bölümü yerine getirilmiştir.

Gerekli olan finansi araçlarının yokluğunu gözönünde bulundurarak, sadece varolan yollar ağının bakımına önem vermeye zorunlu olduk ve yeni yolların inşaatına sermaye yatırımı yapmamız olanaksızdı. Yollar altyapısındaki şimdiki finansi şekli güvenlik ile kaliteyi garanti etmediği için, Dünya Bankası'yla birlikte Ulaşım ile Telekomunikasyon Bakanlığı yollar altyapısının finanse edilmesiyle ve aynı zamanda altyapıdan yararlananların yollar ağından faydalanması için ödemeleri gereken tutarla ilgili araştırma yapmıştır. "Roughton-internacional" tarafından yapılan bu araştırma esasınca, yollar ağının bakımı için yılda

Sağlam kaynaklar olmadan, yolların bakımı ve yeni yolların inşa edilmesi öngörülemez. Yollara ait Yasayla sorumluluk, yolların kategorizasyonu esasınca ayrılmıştır, ama yollar inşaatının topluluk ya da belediye meclisleri tarafından finanse edilmesinin gerekli olduğu olayları sırasında, sorumluluk belediyelere düşse de, Ulaşım Bakanlığı yerel yolların inşaatını da finanse etmektedir, dedi Kaqusha Jashari.

14.275.000 Euro'nun yatırılması, varolan anayolları ile yöresel yolların onarımı için ise 48.103.000 Euro'nun harcanması gereklidir.

Bu araştırmaya göre ikinci öneriyi, Yollara ait Müdüriyet'in ve Yollara ait Fon'un kurulmasının gerekliliği oluşturmaktadır. Bunların kurulmasıyla, anayolları ile yöresel yolların bakımı için gerekli olan fonlar sağlanmış olacaktır, dedi Ram Çupeva.

Merdare-Prizren-Durs Otobanı bir bütünlüğü oluşturmaktadır

Merdare-Prizren-Durs Otobanı'nın inşa edilmesi projesine Kosova öznelerinin ne derecede angaje edildiği hakkında konuşan Kaqusha Jashari, bu koridorla ilgili Yollar Müdüriyeti tarafından örgütlenen değişik uzmanlardan oluşmuş çalışma gurubunun saptadığı ekonomi ile teknik özürülük hakkında araştırmanın yapıldığını belirtti.

Bu araştırma esasınca Ulaşım ile Telekomunikasyon Bakanlığı, Kosova'da böyle bir koridorun tasarlanması için ihale yayınlamıştır ve şu anda ihaleye katılan şirketin seçim safhasında bulunmaktadır. İhaleyi kazanacak kişi seçildikten sonra, projedeki koşulların uyumlaştırılması amacıyla Kosova ile Arnavutluk'ta kurumsal etkinliklerin koordinasyonu yapılmalıdır, çünkü bu koridor bir bütünlüğü oluşturmaktadır. Her iki tarafın politik konsensusuna göre, yörede de iktisadi gelişmeyi sağlayacak olan koridorun gereksinimiyle ilgili, uzmansal ve teknik konular için de ortak konsensusun olması gereklidir. Şunu da belirtmem gerekir ki, hazırlanma ve onaylanma safhasında olan Dokunmazlıklara ait Yasa, sözkonusu projenin daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır, dedi Kaqusha Jashari.

Bu konu hakkında Ram Çupeva şunları dedi: "Bu proje Kosova'nın Konsolidasyon Bütçesi araçlarından finanse edilecektir, koridorun inşaatı ise Uluslararası Finansi Örgütleri'nin işbirliğiyle birlikte Kosova enstitülerine bağlı olacaktır, çünkü Kosova'nın Konsolidasyon Bütçesi yolların inşaatını finanse etme olanağına sahip değildir".

Shefqet Rexhepi

Kosova Meclisi'ne iletilen ve kabul edilen Yasalarla ilgili rapor

Kosova Meclisi'ne iletilen ve kabul edilen Yasalarla ilgili rapor

No.	Yasanın Adı	Sponsor	No.veKabul tarihi	Milletvekillerine teslim tarih	Birinci okunus	İkinci okunus	No. ve Onay tarihi	GSÖT' ne Sunustarihi	Karar No. ve GSÖT tarafından ilan edilmesitarihi
1.	Temel emeklilik seviyesinin saptanması yöntemine ait Yasa	Kosova Hükümeti	2002/1 03.06.2002	14.06.2002	27.06.2002	04.07.2002	2002/1 04.07.2002	08.07.2002	2002/15 26.07.2002
2.	İlk ve Orta Eğitime ait Yasa	-/-	2002/2 20.06.2002	24.06.2002	11.07.2002	25.07.2002	2002/2 25.07.2002	18.10.2002	2002/19 31.10.2002
3.	Yüksek Eğitime ait Yasa	-/-	2002/3 20.06.2002	24.06.2002	11.07.2002	25.07.2002	2002/3 25.07.2002	18.10.2002	2003/14 12.05.2003
4.	İpotege aigt Yasa	-/-	2002/4 26.08.2002	27.08.2002	26.09.2002	17.10.2002	2002/4 17.10.2002	21.10.2002	2002/21 20.12.2002
5.	Tasinilmaz mülk hakkına ait Tescil Yasasi	-/-	2002/5 05.09.2002	11.09.2002	26.09.2002	17.10.2002	2002/5 17.10.2002	21.10.2002	2002/22 20.12.2002
6.	Dis Ticaret Etkinliklerine ait Yasa	-/-	2002/6 16.09.2002	17.09.2002	10.10.2002	27.11.2002 08.05.2003	2002/6 08.05.2003	06.12.2002 09.05.2003	2003/15 12.05.2003
7.	Telekomunikasyona ait Yasa	-/-	2002/7 02.10.2002	16.10.2002	31.10.2002	04.12.2002 08.05.2003	2002/7 08.05.2003	10.12.2002 09.05.2003	2003/16 12.05.2003
8.	Çevresel Yasam Koruma Yasasi	-/-	2002/8 02.10.2002	11.10.2002	31.10.2002	16.01.2003	2002/8 16.01.2003	10.02.2003	2003/9 15.04.2003
9.	Is Müfettisligi Yasasi	-/-	2002/9 08.10.2002	18.10.2002	07.11.2002	19.12.2002	2002/9 19.12.2002	10.02.2003	2003/4 21.02.2003
10.	Ormanlara aitYasa	-/-	2002/10 29.10.2002	30.10.2002	04.12.2002	13.02.2003	2003/3 13.02.2003	25.02.2003	2003/6 20.03.2003
11.	Aleni Finansı ve sorumlulukların Yönetim Yasasi	-/-	2002/11 19.12.2002	19.12.2002	09.01.2003	23.01.2003 08.05.2003	2003/2 08.05.2003	10.02.2003 09.05.2003	2003/17 12.05.2003
12.	Tohumlara ait Yasa	-/-	2003/1 10.01.2003	10.01.2003	13.02.2003	20.03.2003	2003/5 20.03.2003	25.03.2003	2003/10 15.04.2003
13.	Likidasyon ve İflasta Tüzel Kisilerin yeniden örgütlenemisine ait Yasa	-/-	2003/2 15.01.2003	16.01.2003	13.02.2003	13.03.2003	2003/4 13.03.2003	25.03.2003	2003/7 14.04.2003

No.	Yasanın Adı	Sponsor	No. ve Kabul tarihi	Milletvekillerine teslim tarihi	Birinci Okunus	İkinci Okunus	No. ve Onay tarihi	GSÖT'ne Sunustarihi	Karar No. ve GSÖT tarafından ilan edilmesitarihi
14.	Tasinilmaz mülklere Verginin Saptanmasına ait Yasa	Kosova Hükümeti	2003/3 16.01.2003	17.01.2003	27.03.2003	17.04.2003	2003/8 17.04.2003	23.04.2003	UNMIK Kararina göre 2003/29 05.09.2003
15.	Kütüphanelere ait Vergi	-/-	2003/4 21.01.2003	22.01.2003	27.02.2003	04.04.2003	2003/6 04.04.2003	11.04.2003	2003/19 23.06.2003
16.	Arsiv Malzemeleri ve ArsiVLere ait Yasa	-/-	2003/5 21.01.2003	22.01.2003	27.02.2003	17.04.2003	2003/7 17.04.2003	23.04.2003	2003/20 23.06.2003
17.	Tarım Kooperatiflerine ait Yasa	-/-	2003/6 14.03.2003	17.03.2003	17.04.2003	15.05.2003	2003/9 15.05.2003	19.05.2003	2003/21 23.06.2003
18.	Yollara ait yasa	-/-	2003/7 27.03.2003	28.03.2003	24.04.2003	29.05.2003	2003/11 29.05.2003	06.06.2003	2003/24 27.06.2003
19.	Yapay Gübrelere ait Yasa	-/-	2003/8 04.04.2003	07.04.2003	24.04.2003	22.05.2003	2003/10 22.05.2003	26.05.2003	2003/22 23.06.2003
20.	Kosova Ceza Yasasi	UNMIK Kosova Hükümeti	2003/9 11.04.2003	11.04.2003		08.05.2003		12.05.2003	2003/25 06.07.2003
21.	Kosova Ceza Yöntemine ait Yasa	UNMIK Kosova Hükümeti	2003/10 11.04.2003	11.04.2003		08.05.2003		12.05.2003	2003/26 06.07.2003
22.	Resmi Evraklara Ulasma Yasasi	Kosova Hükümeti	2003/11 05.05.2003	06.05.2003	22.05.2003	26.06.2003	2003/12 26.06.2003	17.10.2003	2003/32 06.11.2003
23.	Vatandas, ev ve konutların sayimına ait Yasa	-/-	2003/12 05.05.2003	06.05.2003	22.05.2003	11.07.2003	2003/16 11.07.2003	15.12.2003	
24.	Kosovada Aleni Tedarik Yasasi	-/-	2003/13 06.05.2003	07.05.2003	29.05.2003	11.09.2003	2003/17 15.01.2004	21.01.2004	2004/3 09.02.2004
25.	Mülkiyetin Kayit Olusumuna ait 2002/5 Yasasinin degisme ve tamamlamalarına ilişkin Yasa	-/-	2003/14 06.05.2003	07.05.2003	29.05.2003	26.06.2003	2003/13 26.06.2003	16.07.2003	2003/27 18.08.2003
26.	Çevresel Planlama Yasasi	-/-	2003/15 07.05.2003	08.05.2003	05.06.2003	03.07.2003	2003/14 03.07.2003	16.07.2003	2003/30 10.09.2003
27.	Sosyal Yardım Taslagina ait Yasa	-/-	2003/16 07.05.2003	08.05.2003	05.06.2003	11.07.2003	2003/15 11.07.2003	25.07.2003	2003/28 18.08.2003
28.	Tip Ürünleri ve Tip Gereçlerine ait Yasa	-/-	2003/17 04.06.2003	05.06.2003	18.09.2003	04.12.2003	2003/26 04.12.2003	27.01.2004	
29.	Petrol ve Petrol ürünlerine ait Yasa	-/-	2003/18 12.06.2003	12.06.2003	26.06.2003 vraceno Vladi	/	/	/	/
30.	Posta Hizmetlerine ait Yasa	-/-	2003/19 20.06.2003	20.06.2003	11.07.2003	09.10.2003	2003/18 09.10.2003	04.11.2003	2003/37 17.12.2003
31.	İsyerinde güvenlik,saglik korunumu ve çalisma kosullarina ait Yasa	-/-	2003/20 24.06.2003	01.07.2003	04.09.2003	09.10.2003	2003/19 09.10.2003	15.10.2003	2003/33 06.11.2003

No.	Yasanın adı	Sponsor	No. ve Kabul tarihi	Milletvekillerine teslim tarihi	Birinci okunus	İkinci okunus	No. ve Onay tarihi	GSÖT ne Sunus tarihi	Karar No. ve GSÖT tarafından ilan edilme tarihi
32.	Çalışma müfettişliğine ait 2002/9 Yasanın değismesi ve tamamlanmasına ait Yasa	Kosova Hükümeti	2003/21 24.06.2003	30.06.2003	04.09.2003 onaylanmıyor	/	/	/	/
33.	Kosova Gümrük Yasası	UNMIK Kosova Hükümeti	2003/22 24.06.2003	27.06.2003		11.07.2003		14.07.2003	UNMIK in kararı 2004/1 30.01.2004
34.	Sınırlandırılmış yeteneklere ait Emeklilik maaşlar Yasası	Kosova Hükümeti	2003/23 03.07.2003	04.07.2003	11.09.2003	06.11.2003	2003/23 06.11.2003	19.11.2003	2003/40 17.12.2003
35.	Temizlik Müfettişliğine ait Yasa	-/-	2003/24 03.07.2003	07.07.2003	18.09.2003	06.11.2003	2003/22 06.11.2003	19.11.2003	2003/39 17.12.2003
36.	Kamu Finansilerin Yönetimine ait 2003/2 Yasanın değismesi ve tamamlanmasına ait Yasa	-/-	2003/25 24.07.2003	25.07.2003	25.09.2003	23.10.2003	2003/21 23.10.2003	06.11.2003	2003/38 17.12.2003
37.	Böcek zehirlerine ait Yasa	-/-	2003/26 05.09.2003	08.09.2003	25.09.2003	16.10.2003	2003/20 16.10.2003	06.11.2003	2003/35 08.12.2003
38.	Spora ait Yasa	-/-	2003/27 24.09.2003	26.09.2003	16.10.2003	20.11.2003	2003/24 20.11.2003	03.12.2003	
39.	Ayrımcılığa karsi Yasa	-/-	2003/28 26.09.2003	30.09.2003	30.10.2003	19.02.2004	2004/3 19.02.2004	Uyari "Geri dönüş"	
40.	Cinsiyet eşitliğine ait Yasa	Cinsiyet eşitliğine ait Komisyon	2003/29 29.09.2003	30.09.2003	23.10.2003	19.02.2004	2004/2 19.02.2004	25.02.2004	
41.	Katastrofa ait Yasa	Kosova Hükümeti	2003/30 08.10.2003	10.10.2003	23.10.2003	04.12.2003	2003/25 04.12.2003	14.01.2004	2004/4 18.02.2004
42.	Sağlık Yasası	-/-	2003/31 16.10.2003	17.10.2003	13.11.2003	19.02.2004	2004/4 19.02.2004	Uyari "Geri dönüş"	
43.	Yolcu tasimacılığına ait Yasa	-/-	2003/32 29.10.2003	30.10.2003	20.11.2003	15.01.2004	2004/1 15.01.2004	Uyari "Geri dönüş"	
44.	Lahey Ceza Mahkemesiyle işbirliği kurmaya ait Yönetmelik	-/-	21.11.2003	21.11.2003	18.12.2003	19.02.2004	19.02.2004	Uyari "Geri dönüş"	
45.	Kosova İktisat Odasına ait Yasa	Kosova Hükümeti	2003/33 24.11.2003	26.11.2003	11.12.2003	28.04.2004	2004/7 28.04.2004	10.05.2004	
46.	2004 yılına ait Kosova yıllık bütçesinin izniyle ilgili Yasa	-/-	2003/34 26.11.2003	27.11.2003	04.12.2003	22.12.2003	2003/27 22.12.2003	23.12.2003	UNMIK in Kararı olarak 2003/41 31.12.2003
47.	Petrol ve petrol ürünleriyle ticaret yapma Yasası	-/-	2003/35 03.12.2003	05.12.2003	22.01.2004	17.03.2004	2004/5 17.03.2004	29.03.2004	
48.	Kosova Sinematografisine ait Yasa	-/-	2003/36 30.12.2003	30.12.2003	22.01.2004				
49.	Ekin malzemelerine ait Yasa	Kosova Hükümeti	2004/1 12.01.2004	13.01.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/13 29.04.2004	10.05.2004	
50.	Tehlikeli malzemelerin ulaşımına ait Yasa	-/-	2004/2 22.01.2004	23.01.2004	19.02.2004	01.04.2004	2004/6 01.04.2004	15.04.2004	
51.	Turizm ve Lokantacılık Etkinliğine ait Yasa	-/-	2004/3 11.02.2004	13.02.2004	01.04.2004				
52.	Sirketlere ait Yasa	-/-	2004/4 11.02.2004	16.02.2004	01.04.2004				
53.	Prokletiyeye Ulusal Parka ait Yasa	-/-	2004/5 23.02.2004	25.02.2004					
54.	Enerji Yasası	Ticaret ve Endüstri Komisyonu	2004/6 02.03.2004	03.03.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/8 29.04.2004	20.05.2004	
55.	Enerjinin düzenlemesine ait Yasa	-/-	2004/7 02.03.2004	03.03.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/9 29.04.2004	20.05.2004	
56.	Elektrik enerjisine ait Yasa	-/-	2004/8 02.03.2004	03.03.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/10 29.04.2004	20.05.2004	
57.	Ölçü birimlerine ait Yasa	Kosova Hükümeti	2004/9 03.03.2004	04.03.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/11 29.04.2004	20.05.2004	
58.	Standartlamaya ait Yasa	-/-	2004/10 03.03.2004	04.03.2004	01.04.2004	29.04.2004	2004/12 29.04.2004	10.05.2004	
59.	Uluslararası Finansal Sözleşmeler Yasası	-/-	2004/11 03.03.2004	04.03.2004	01.04.2004	06.05.2004	2004/14 06.05.2004	10.05.2004	
30.	Tüketicilerin Korunumuna ait Yasa	-/-	2004/12 02.04.2004	06.04.2004	29.04.2004				
31.	İnsata ait Yasası	-/-	2004/13 13.04.2004	14.04.2004	29.04.2004				
32.	Veterinerliğe ait Yasa	-/-	2004/14 21.04.2004	23.04.2004					
33.	Olaganüstü durumlarda müdahale etme Yasası	-/-	2004/15 23.04.2004	27.04.2004					
34.	Kosova Bilim ve Sanat Akademisine ait Yasa	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Komisyonu.	2004/16 14.05.2004	14.05.2004					
35.	Kosovada Kisisel gelirler Vergilerine ait Yasa	Kosova Hükümeti	2004/17 14.05.2004	14.05.2004					
36.	İç ticarete ait Yasa	-/-	2004/18 14.05.2004	14.05.2004					
No.			Kabul tarihi	teslim tarihi	okunus	okunus	Tarihi	Sunus tarihi	tarafından ilan edilme tarihi
37.	Dokunmazlık Yasası	-/-	2004/19 14.05.2004	14.05.2004					
38.	Gelir vergisi Yasası	-/-	2004/20 19.05.2004	20.05.2004					

Prizren